

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

ПОЛИЦИЈСКЕ РАДЊЕ

МАСТЕР РАД

Ментор:

Проф. др Милош Прица

Студент:

Христина Живковић

Број индекса М011/21-УП

Ниш, 2023. године.

САДРЖАЈ:

УВОД	3
Глава прва	
УПРАВНЕ РАДЊЕ КАО ОБЛИК УПРАВНЕ ДЕЛАТНОСТИ	4
1. Облици управне делатности	10
2. Управне радње као облик управне делатности	12
3. Врсте управних радњи	15
4. Дејство управних радњи	15
Глава друга	
ОБЛИЦИ ПОЛИЦИЈСКЕ ДЕЛАТНОСТИ	16
1. Облици полицијске делатности – теоријски аспект.....	21
2. Облици полицијске делатности у праву Републике Србије - Полицијски послови и полицијска овлашћења	25
3. Циљеви полицијске делатности	27
Глава трећа	
ПОЛИЦИЈСКЕ МЕРЕ И РАДЊЕ У ПРАВНИМ ПОРЕТЦИМА ДРЖАВАМА БИВШЕ СФРЈ	32
1. Полицијски послови у Републици Хрватској	32
2. Полицијски послови у Републици Словенији.....	36
3. Полицијски послови у Босни и Херцеговини	39
Глава четврта	
ПОЛИЦИЈСКЕ МЕРЕ И РАДЊЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	40
I Полицијске мере и радње.....	40
1. Заштита оштећених кривичним делом	40
2. Заштита података о идентитету	42
3. Полицијско опажање, опсервирање	43
4. Посебне мере за обезбеђење јавног реда	44
4.1 Обезбеђење јавног реда на јавним скуповима	47
5. Снимање на јавним местима	48

6. Полицијска помоћ у извршењима и поступцима вансудског намирања	49
6.1 Одлучивање о ангажовању полиције по поднетом захтеву за пружање полицијске помоћи у извршењима	50
6.2 Припреме (организовање) пружања полицијске помоћи у извршењима	52
6.3 Пружање полицијске помоћи у извршењима	53
6.4 Извештавање о пружању полицијске помоћи у извршењима	54
7. Полиграфско испитивање	56
8. Пријем пријава о учињеном кривичном делу и прекршају	58
9. Трагање за лицима и предметима	60
10. Мере циљане потраге	63
11. Мере за отклањање непосредне опасности	64
12. Криминалистичко форензичка регистрација, узимање других узорака и криминалистичко форензичка вештачења и анализе	64
12.1 Узимање других узорака	64
12.2 Узимање узорака биолошког порекла	65
12.3 Узимање узорака за форензичко – генетичку анализу	65
13. Јавно расписивање награде	66
II Режим правне заштите поводом предузимања управних радњи радњи.....	71
ЗАКЉУЧАК	73
ЛИТЕРАТУРА	76

УВОД

Реч полиција је већина савремених језика преузела из познатог латинског језика (*politia*), а у латински је, по свему судећи реципирана из грчког језика (*polis, politeia*). У Атини и другим држава старе Грчке реч *polis* је означавала град – државу. Од тог појма је изведен појам *politia*, у значењу државног уређења, устава, управе и управљања државом, као и поретка који је из таквог уређења резултирао. Изгледа да су стари Римљани од те речи створили појам *politia*. Међутим, за Аристотела *politeia* представља идеални облик државног уређења, који чини средину између олигархије и демократије, и у коме се полицијски задаци само један од преко потребних елемената. Те задатке би вршили нарочити органи (астиноми, стражари, чувари и др), по чему се види да између термина *politeia*, како га је Аристотел схватио, и термина полиција, како га ми данас схватамо, не постоји знак једнакости. Полиција је, уопште, схватана као екстремно дијалектичка појава: уједно највећи заштитник права и највећи непријатељ слободе.

У почетним облицима државног организовања полиција се није могла одвајати од војске, како у организационом, тако и у функционалном смислу, а њена делатност била је усмерена пре свега на заштиту државе и власти. Временом, са развојем свести о људским правима, улога полиције поприма другачије облике, а сама полиција добија нове задатке, што све резултира настанком полиције у данашњем облику.

Полиција је у овом раду посматрана као орган државне управе који обавља законом утврђене послове, а који се првенствено односе на безбедност државе и њених грађана. Питање које се односи на функције полиције, односно садржај и главна обележја полицијске делатности, веома је сложено, будући да се полицијски задаци разликују у појединим земљама исте епохе и у различитим епохама исте земље. У тражењу одговара на питање, шта полиција заправо треба да ради има неколико приступа, у зависности од тога које се научне методе користе и које се научне дисциплине баве тим проблемом.

Обављање полицијских послова заснива се на начелима професионализма, деполитизације, сарадње, економичности и ефикасности, законитости у раду, и сразмерности у примени полицијских овлашћења, као и других начела којима је уређено деловање органа државне управе, деловање државних службеника, и поступање у управним стварима у циљу остваривања поменутих циљева.

Садржина полицијске функције, односно делокруг и надлежност рада полиције, прецизно и детаљно су утврђени правним прописима. Полицијски послови су део унутрашњих послова које обављају (униформисани и неуниформисани) полицијски службеници, применом полицијских овлашћења, мера и радњи, у циљу остваривања безбедности заштите живота, права и слобода грађана, заштите имовине, као и подршке владавине права. Као орган државне управе, полиција има сва обележја својствена и другим органима државне управе. Представља најприметнији део државне власти, који је одговоран за одржавање безбедности у друштву. Приликом обављања полицијских послова, полицијски службеници, у статусу овлашћених службених лица, овлашћени су да примене одређене полицијске мере и радње, одређене законом, а све у циљу успешног обављања поверених послова. Полицији, односно одређеним категоријама њених службеника стоје на располагању тачно утврђене радње, о којима ће бити речи у наставку рада, чија је суштина да јој омогуће да ефикасно одржава јавни ред и поредак, тј. безбедност грађана и државе.

Управо је данас рад полиције, више него раније, заснован на тајном прикупљању, обради и употреби података ради сузбијања безбедонских претњи. Сложеност кривичних истрага, криминала и корупције захтева од полиције да задире у права и приватност појединаца, што укључује и задирање у приватни и породични живот, дом и преписку. Поверење и осећај сигурности требало би, такође, представљати важне циљеве у раду полиције, и њиховом односу према грађанима. У том смислу, контакт и присуство, превенција криминалитета, те сарадња и односи са јавношћу су од кључног значаја за стварање потребног међусобног поверења.

Уопштено, рад полиције односно полицијске радње, које овалшћени службеници предузимају, требају подразумевати савремени начин рада полиције, интегрисан у друштво, чиме се задовољава начело људских права и начело правне државе, са основним циљем обезбеђења уређене сигурносне државе, а тиме и осећаја сигурности, чиме се стварају предуслови за јачање поверења грађана у рад полиције. О полицијским радњама до сада је писано само фрагментарно, и то углавном у делима општије садржине, и у радовима са општом тематиком.

Суштина овог мастер рада јесте покушај да се, на основу доступних извора, што потпуније обраде полицијске радње, са освртом на управне радње и полицијске послове и мере, и то оне мере које полиција предузима у обављању послова заштите живота, јавног реда и мира.

Извори који ће бити истраживани су научна и стручна литература, сагласна теми коју проучавамо, историјске и научне књиге, часописи, монографије, зборници радова.

Глава прва

УПРАВНЕ РАДЊЕ КАО ОБЛИК УПРАВНЕ ДЕЛАТНОСТИ

1. Облици управне делатности

Управа у функционалном смислу, односно правна функција у нашем правном систему најважнији је део укупне делатности управе. Наиме, управа је једна од функција државне власти, а не скуп свих могућих послова, ауторитативних и неауторитативних, које врше органи и организације државне (јавне) управе.¹

Делатност управе подразумева обављање бројних, разноврсних и сложених послова, а један од основних предуслова за успешно обављање поверених послова јесте добра организација, која обезбеђује економично и ефикасно деловање.² Сваким од тих послова остварује се по један део или аспект улоге управе у систему власти и друштву. Све оно што управа ради јесте активност или делатност управе.

Управна делатност је свеукупно мноштво разноврсних послова и задатака које на основу закона и других прописа обављају органи и организације јавне управе, односно државне и недржавне управе. Међутим, управну делатност врше и други државни органи (скупштина, влада, судови, председник Републике), као и недржавни органи и организације, који немају положај јавне управе. Управна делатност превазилази организациону структуру јавне управе.

Све облике (форме) управне делатности могуће је условно поделити на две групе: правне и неправне. У правне спада доношење општих аката управе и конкретних управних аката, чија је функција да конкретизујући објективно право прецизира примарну диспозицију апстрактне правне норме и тако створи конкретно правило понашања за

¹ З. Томић, Управно право, Службени гласник, Београд, 2016, стр. 32.

² Б. Милосављевић, *Управно право са текстовима Закона о општем управном поступку и Закона о управним стварима*, једанаесто измењено издање, Пројурис Београд, 2018, стр. 13.

појединачни управни случај, а у неправне организациони послови и материјално – техничке радње.³

Акти управе и њихова класификација. У вршењу послова из своје надлежности органи државне управе доносе различите акте. Укупност свих аката органа државне управе, донетих у примени права може се означити појмом „акти управе”.⁴ Они се међусобно разликују по свом карактеру и правном режиму, а заједнички им је њихов вршилац – управа.

Акт је израз латинског порекла (*actum* значи: радња или дело, а представља супстантив од прошлог партиципа глагола *agere*:чинити, обављати, радити, вршити неку активност), па се под актима управе подразумева све оно што органи управе раде.

Делатност органа управе обухвата веома различите активности, потпуно разнородне и садржински неповезане, па због тога ови субјекти доносе различите акте и врше различите радње. То су акти и радње који се међусобно разликују по свом карактеру и правном режиму, а једино што им је заједничко то је њихов вршилац: управа. Зову се, дакле, актима управе само због тога што се све издаје, односно врши управа, мада се ради о простом збиру различитих аката и радњи, а не о усклађеној целини. Термин „акти управе” носи у себи одређену опасност, која се састоји у могућности мешања са управним актом. Управни акт је само једна специфична врста од различитих аката управе и то акт чијим се доношењем изражава управна функција у ужем смислу, а акти управе су збир свих аката (коме припадају и правни), које управа доноси.

Коришћење израза „акти управе” није карактеристично за све језике, а код нас је преузето из француског. У немачкој терминологији се овај израз не употребљава за означавање укупности онога што управа ради, већ се говори о мерама и делатностима управе, а термин „акт” се користи само за означавање управног акта.

Сви акти управе се могу поделити спрам два основна критеријума: спрам правног дејства и усмерености. Најшира подела свих аката и радњи управе је подела која се врши с

³ П. Димитријевић, *Управно право – општи део*, Ниш, 2019, стр. 205 – 206.

⁴ Д. Милков, *Управно право II – управна делатност*, Нови Сад, 2017, стр. 13.

обзиром на критеријум непосредног правног дејства. Тако се разликују правни акти управе и неправни (материјални) акти и радње. Спрам усмерености, акти управе се деле на унутрашње и спољне.

Правни акти управе су такви акти који изазивају правне последице. То су изјаве воље надлежних субјеката којима се уносе промене у правни поредак, тј. промене у постојећа права и обавезе, односно правне ситуације.

Неправни (материјални) акти и радње управе немају непосредно правно дејство, већ се њима, пре свега врши одређени утицај на природу, па и човека који је саставни део природе. Њихов основни циљ није уношење промена у правима и обавезама, него фактичка реализација установљених права и обавеза. Тиме им се не одриче у потпуности било какво правно дејство, али то дејство није непосредно. Исто тако се не може рећи ни да правни акти немају у себи одређене елементе реализације.⁵

Општи акти управе. Општи акти управе су нормативног карактера којима се уређује објективна правна ситуација. У њима је садржано правило понашања генералног и апстрактног карактера, јер се односе на неодређени број лица и неодређени број случајева. По својој материјалној природи, доношење прописа припада нормативној, законодавној функцији, а не управној. Законодавац задржава искључиво овлашћење за доношење закона, а извршне органе и органе управе овлашћује, на различите начине, да доносе подзаконске акте. Један од важнијих разлога зашто се управи даје овлашћење за доношење прописа је, несумњиво, разлог оперативности и ефикасности. Законима се не могу предвидети све могуће ситуације и случајеви, па је сврха прописа управе да се изврши одређена конкретизација, али да то још увек остане на нивоу апстрактности. Законодавна процедура је спора и сложена, а различите животне потребе намећу неопходност правног регулисања на брз и ефикасан начин. Процедура за доношење подзаконских аката је много једноставнија, бржа и са мање формалности. Могуће је теоријски замислити да законодавац сам доноси све нормативне акте, али готово немогуће ту идеју и фактички реализовати (сви такви покушаји су у пракси доживели неуспех). Чак и када би то било

⁵ Б. Милосављевић, *Управно право*, Београд, 2018, стр. 13-15.

могуће показало би се потпуно ирационално. Законодавац не може и не треба све сам да регулише. Њему треба помоћ извршних органа и органа управе.

Општи акти управе представљају акте који садрже генерално и апстрано правило понашања. Они се односе на неодређени број лица и на неодређени број случајева, тј. њима се ствара објективна правна ситуација.

Појединачни акти управе су акти који се односе на одређена лица у одређеној ситуацији. Њима се одређује конкретни правни однос, тј. уносе се промене у индивидуалне правне ситуације. Од ових појединачних акта управе, најважнији су управни акти, али органи управе могу доносити и акте пословања, као и појединачне акте без непосредног правног дејства.⁶

Управни акт. Појам управног акта потиче из теорије управног права и везан је настанак правне државе. Као теоријска конструкција уобличен је у првој половини 19. века у Француској по угледу на судски акт. Њега ствара управно – правна теорија и управно – судска пракса и то поводом покретања и вођења управног спора.

Управни акт је врста појединачног правног акта управе. Управни акт је појединачни или конкретни правни акт којим државни органи или организације којима су законом поверена јавна овлашћења на основу закона решавају о правима, обавезама или правним интересима појединаца или правних лица у конкретној ситуацији која има обележја „управне ствари”. Садржина управног акта је одлука о правима, обавезама или правним интересима у некој конкретној управној ствари.

Полазећи од хетерогене структуре носилаца јавне и посебне управне власти, потребно је прецизније одредити ко се све у позитивноправном смислу сматра органом овлашћенима за доношење управног акта. Према позитивном праву то су државни органи или организације које располажу са јавним (управним) овлашћењима. Што се тиче државних органа, ту се пре свега мисли на државну управу, односно државне органе

⁶Д. Милков, *Управно право – управна делатност*, Нови Сад, 2016, стр. 13 - 15.

управе (министарства и друге органе управе у саставу) и управне (посебне) организације. Међутим, овако широка формулација указује да се као доносиоци управних аката могу јавити и други државни органи, односно сви други и то: скупштина, влада, судови и сам председник Републике када решавају о правима, обавезама и правним интересима у конкретним управним стварима. Тако, скупштина, њен председник или скупштинско веће може донети управни акт када одлучује о одузимању имунитета народном посланику, или влада када разрешава министра, или када судови, односно судска управа, коју чини председник суда и судска администрација доноси решење о годишњем одмору судија или одлучује о његовом изузећу или када председник Републике доноси решење о амнестији или помиловању, што није судски већ управни акт.

Осим државних органа управе акте могу доносити и организације са јавним овлашћењима. Ту се мисли на недржавну (друштвену) управу и то: недржавне субјекте којима је на основу закона пренето овлашћење за решавање у управним стварима (општински или градски органи управе) и недржавне субјекте којима је на основу закона поверено вршење управних јавних овлашћења (јавне установе и јавна предузећа).

Управни уговори. Када управа своје циљеве не може остварити једностраним наметањем воље, онда она прибегава споразумевању, односно закључује уговоре (двостране и вишестране) али чији се правним режим разликује од обичних правних послова. Наше друштво дуго није прихватало концепцију о административном уговору као трећем правном акту управе, поред управног прописа и управног акта. Уговорна, неауторитативна делатност управе се третира више као периферно питање, не као посебан институт управног права. Управа је ауторитативно решавала односе доносећи управне акте или је закључивала обичне облигационе (грађанскоправне) уговоре. Међутим, управни уговори постоје у појединим формулацијама појединих закона.

Управни уговор је двострано обавезан писани акт који, кад је то посебним законом одређено, закључују органи и странка, и којима се ствара, мења или укида правни однос у управној ствари. Дакле, управни уговор представља споразумно формирање правног односа и његов настанак, односно заснивање правног односа није једностраног већ двостраног карактера. У том смислу, уколико се два субјекта права не сагласе о садржини

споразума, управни уговор неће настати. Зато се каже да је управни уговор двострани правни акт који је плод прожимања двеју вољу, наспрам једностранних управних аката, који је израз једне јавноправне воље. Код управних аката, у појединим случајевима, воља адресата може имати одређени значај, но то не утиче на његову суштину. За настанак управног уговора пристанак странке има једнаку важност као и воља органа управе. У том смислу, разлика између ова два института, између осталог, најизразитија је у начину њиховог настанка.⁷

Субјекти који учествују у закључивању управног уговора су: једна од страна при закључивању управног уговора је увек јавни субјект – држава, односно тачније орган државне управе и друго јавноправно тело коме су поверена јавна овлашћења. То су обавезни субјекти у управном уговореном односу. Са друге стране, могу се наћи правна или физичка лица која испуњавају законом прописане услове за вршење одређеног посла у јавном интересу. Друга уговорна страна (странка) дужне је да врши обавезе које произилазе од управног уговора, без обзира на могуће наступање непревиђених околности и ситуација.

Циљ управног уговора је обезбеђивање функционисања одређене јавне службе, односно одређеног (јавног) посла у јавном интересу. Управни се уговори закључују ради оставривања јавног интереса. Орган може да закључи управни орган, поступајућу у јавном интересу, без нарушавања права трећих лица, у области јавно – приватног партнерства, концесија, јавних служби, као и другим областима предвиђеним законом. Управни уговор се закључује у области јавно – приватног партнерства, концесија, јавних служби, као и другим областима предвиђеним законом.

За појам управног уговора одлучујући је јавни интерес. Управни уговор није сваки однос који настаје између државе и других субјеката (странке), који карактерише сагласност воља између субјекта у том односу. Тако, орган може да закључи низ уговора, у којима ће доћи потпуно до изражаја сагласност уговорених страна, а да при томе они не представљају управне уговоре (уговор о купопродаји, уговор о закупу, итд). Овакви су

⁷ Вид. Д. Милков, Р. Радошевић „Неке новине у Закону у општем управном поступку – управно поступање”, Зборник радова Правног факултета у Новом саду, број 3/2016, стр. 745.

уговори подложни нормама грађанског – облигационог права и спорови који би произишли од њих решавају се пред редовним судовима.⁸

Што се тиче самог поступка закључивања управних уговора, у већини земаља су важила посебна процесна правила, као поступак о отварању јавног конкурса или стицању позива о достављању понуда. Ново управно процесно законодавство предвиђа управни поступак као поступак за закључивање управних уговора.

Материјални акти. Постојање правних и материјалних аката у вршењу управне делатности представља нужност без које не би постојало управно право. Без правних аката, материјални акти органа управе кршили би све принципе владавине права и правне државе, на којима се заснивају модерна, демократска друштва. С друге стране, правни акти управе представљали би само „слово на папиру уколико не би постојале материјалне радње органа управе, било да се оне врше пре, или наком њиховог доношења. Без материјалних аката, не би била могућа ни примена норми управног права. Процес примене управноправних норми и омогућавање нормалних друштвених токова, дакле, остварује се кроз материјалне акте управе. Због тога, њихова важност је од изузетног зналаја, не само за управно право, већ и право уопште.⁹ Материјални акти управе јесу многобројне појединачне радње управе, које имају и правно и фактичко дејство јер се њима утиче на права, обавезе или правне интересе странака. Управна радња је материјални акт, односно радња коју обавља, врши управни орган.

2. Управне радње као облик управне делатности

Дакле, поред доношења правних аката од стране органа управе и других организација и заједница у вршењу управне функције, ови органи и организације могу вршити низ материјалних радњи и операција, односно и друге послове и задатке који су неопходни за остваривање правних ситуација креираних, односно константованих одговарајућим правним актима (*управне радње*). Управноправна регулатива у РС, у оквиру својих законских текстова, до скоро није дефинисала појам управних радњи, и ако је познавала и

⁸ П. Димитријевић, *Управно право – општи део*, Ниш, 2019, стр. 213-276.

⁹ З. Јовановић, *Појам и класификација управних радњи – између теорије и законодавства*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, број. 3/2018, стр. 1098.

помињала различите материјалне акте управе. Таква пракса је измењена након доношења новог Закона о општем управном поступку (у даљем тексту ЗУП), 2016 године. У члану 27. ЗУП – а, дефинисане су управне радње.

У оквиру другог дела ЗУП-а, који носи назив “*Управно поступање*” дата је дефиниција управне радње, која гласи: „Управне радње су материјални акти органа који утичу на права, обавезе или правне интересе странака, као што су вођење евиденција, издавање уверења, пружање информација, примање изјава и друге радње којима се извршавају управни акти”.¹⁰ Такође, ЗУП-ом је омогућено и изјављивање правног средства против управних радњи. Против управне радње или против непредузимања управне радње могуће је изјавити приговор, о коме ће бити речи у даљем наставку рада. За одређивање појма и правне природе управних радњи важан је став аутора да „уколико се радње врше противно правним прописима и техничким правилима, заинтересована страна може захтевати поништај, односно друго правно средство, односно у случају незаконите или неправилне радње којима је причињена штета може се тражити и накнада штете”.¹¹

Управне радње првенствено врше органи управе, али организације могу бити овлашћене да у коришћењу јавних овлашћења врше управне радње. Без управних радњи не би се могло остварити непосредно и посредно задовољење општих интереса, као и заједничких, односно појединачних потреба грађана, односно организација. Управне радње су од нарочитог значаја у вези са извршавањем и применом закона и других правних прописа. Под управним радњама убрајају се радње које врше органи полиције и органи унутрашњих послова, органи народне одбране (војска и морнарица), органи који извршавају управне акте и др. Управне радње често се врше у фази припрема за доношење управних аката; оне могу да представљају формалне услове који се траже за пуноважност управних аката оне могу да представљају и материјалне операције које су везане за извршење управних аката итд.¹²

¹⁰ Закон о општем управном поступку (“Сл. гласник РС”) бр.18/2016, чл. 27.

¹¹ С. Поповић, Б. Марковић, М. Петровић, *Управно право – општи део*, Службени гласник, Београд, 2002, стр. 382.

¹² С. Поповић, М. Петровић, М. Прица, *Управно право – општи део*, Ниш, 2010, стр, 161-162.

По мишљењу Д. Милкова и Р. Рдошевића, за разлику од управних аката, управних уговора и гарантних аката, управне радње представљају облик “управног поступања” без непосредног правног дејства.

Дакле, ЗУП- одређује управне радње као материјалне (ненормативне, без самосталних правних дејства) акте, с фактичким дејствима. То је и основна разлика између њих и управних аката, који представљају правне акте, којима се одлучује о правима, обавезама и правним интересима странака.¹³ ЗУП наводи да управне радње „утичу” на права, обавезе или правне интересе странака. Коришћењем термина „утицати” на права и обавезе странака, законодавац је дао широк простор за могућа тумачења шта се све може подвести под појам управних радњи. Круг поменутих управних радњи није ограничен на оне законски поменуте, већ се тумачењем и други физички акти могу схватати као управне радње.

3. Врсте управних радњи.

Све управне радње могу се теоријски поделити на *ауторитативне* и *неауторитативне*, зависно од тога да ли се при њиховом вршењу испољава или непосредно употребљава сила.

У *ауторитативне* радње спадају мере принуде и ограничења. То су радње које се састоје у примењивању принуде или ограничења на основу закона у одређеним конкретним ситуацијама према одређеним субјектима и то противно њиховој вољи (нпр. хапшење, растурање демонстраната, одузимање ствари, легитимисање, привођење, задржавање и удаљавање грађана, употреба туђих саобраћајних средства и средстава везе, војни маневри, регулисање саобраћаја на јавним путевима, итд).¹⁴

Управне радње ауторитативног карактера врше углавном овлашћена службена лица органа управе, а на основу овлашћења у законима и другим правним прописима.

¹³ З. Томић, Д. Милановић, В. Цуцић, *Практикум за примену Закона о општем управном поступку*, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Београд, 2017, стр. 53.

¹⁴ П. Димитријевић, *Управно право*, Ниш, 2019, стр. 214.

Даља подела управних радњи може се извршити с обзиром *на предмет* у односу на који се радње врше. Тако се разликују: а) управне радње које се примењују у односу на поједине ствари, добра; б) управне радње које се односе на личност појединих грађана.

У вези са управним радњама које се односе на ствари, односно добра, могу се навести следећи примери: а) рушење безправно саграђених грађевинских објеката; б) обавезно вакцинисање паса и других животиња; в) обавезно убијање животиња оболелих од неизлечивих болести; г) претрес стана осумњичених лица; д) употреба туђих саобраћајних средстава итд.

Као примери за управне радње које се односе на личност грађана могу се навести; а) принудно исељење лица које се бесправно уселило у стан; б) легитимисање, лични претрес лица, привођење и задржавање грађана у вези са извршењем прекршаја и кривичних дела; в) употреба гумене палице и ватреног оружја у законом предвиђеним случајевима; г) употреба оружја од стране припадника војске одређеним случајевима-, д) регулисање саобраћаја светлосним и звучним сигнаlima, итд.

Органи управе и организације у вршењу јавних овлашћења могу да врше и низ управних радњи *неауторитативног* карактера. Има управних радњи неауторитативног карактера које могу вршити само органи управе, али их има које могу вршити и организације које су снабдевене јавним овлашћењима. Овде се могу навести: а) документовање; б) обавештење; в) примање изјава; г) остале управне радње.

а) **Документовање.** – Под документовањем подразумевају се управне радње којима органи, односно организације и заједнице бележе извесна запажања о разним појавама, или лична својства грађана, односн друге чињенице које су од значаја за доношење правних аката. Управне радње које се сврставају у заједничку групу документовања могу се поделити у: а) подгрупу евиденција; б) издавање уверења.

Вођење евиденција састоји се у вођењу разних картотека, регистра и др. одлагање и чување старих аката у архивама; вођење матичних књига рођених, умрлих и венчаних итд. За вођење ових разних евиденција по правилу као основа служи донет управни или други правни акти, издате дозволе, овлашћења и др. Међутим, регистровање појединих

чињеница и појава врши се и на осниву природног догађаја (вођење магичних књига рођених, умрлих и др.).

Издавање уверења представља другу врсту документовања. Издавање уверења могу вршити органи управе, као и организације којима је поверено вршење јавних овлашћења. Уверења се могу издати о: а) чињеницама о којима организације и органи воде службену евиденцију (тзв. јавне исправе) и б) о чињеницама о којима не воде службену евиденцију, али је издавање уверења о тим чињеницама предвиђено посебним законом. Уверења се издају на основу одредбама Закона о општем управном поступку. Посебну врсту уверења, односно исправа представљају на пример путна исправа, легитимација инспектора, лична карта, возачка дозвола, саобраћајна дозвола итд.

б) Под **обавештењем** се подразумевају такве управне радње путем којих се заинтересована лица упознају са садржином правних аката државне управе, о разним чињеницама, односно са стањем управног поступка ако се ради о решавању у управном поступку. Обавештење се може вршити у разним видовима: на пример, правни прописи органа управе морају се објавити углавном у одговарајућем службеном гласилу, а латлад поред тога и у службеној штампи; решења донета у управном поступку морају се странци доставити на прописан начин; обавештење јавности о неким мерама државног органа; слање опомена, упозорење и сл. Странкама и другим лицима од стране органа управе.

в) Под **примањем изјава** подразумева се примање разних саопштења од странака и других лица у вези са одредбама појединих прописа, као и у случајевима који нису регулисани правним прописима. Овде на пример спадају: пријава матичним органима рођење деце, смрти и венчања; примање пореских пријава, царинских декларација, пријава о одржавању збора или скупа о заразној болести и сл.

г) Под **осталим врстама управних радњи** подразумевају се, на пример, радње које врше органи контроле мера и драгоцених метала, и то: жигосање предмета од злата и других драгоцених метала; жигосање и обележавање боца и судова, обележавање буради; жигосање разних мера, струјомњера, тегова и сл: овде би се могле убројати и поједине

сручне, односно техничке радње, које врше било органи управе или организације које имају јавно овлашћење.¹⁵

4. Дејство управних радњи

Управне радње (управне мере, материјалне операције) нису правни акти, већ фактичка понашања управе. Због тога и немају правно дејство, али управне радње нису без правног значаја јер се њима утиче на права, обавезе и правне интересе физичких и правних лица на које се те радње односе. Прво, поступак њиховог вршења регулисан је правним правилима. Друго, свака противправна последица је правно санкционисана, и обезбеђена је правна заштита пред органима управе (приговор, жалба, тужба) или пред надлежним судом. То је најчешће у спорним случајевима незаконите примене државне принуде, нпр. примена принуде у циљу прибављања информација, разни облици полицијског и др. притиска на грађане, прекорачење и злоупотреба овлашћења у раду полицијске или војне управе, итд. Против управне радње може се изјавити приговор уколико се радња предузима али не на законом предвиђен начин или нецелисходно (неадекватно вршење радње).¹⁶

¹⁵ Славољуб Б. Поповић, М. Петровић, М. Прица, *Управно право – општи део*, Ниш, 2010, стр. 162-164.

¹⁶ П. Димитријевић, *Управно право*, Ниш, 2019, стр. 218.

ОБЛИЦИ ПОЛИЦИЈСКЕ ДЕЛАТНОСТИ

1. Облици полицијске делатности - теоријски аспект

Полиција обавља различите послове у различитом правном режиму. Скуп послова које обавља у истом правном режиму чине особену активност полиције. Скуп свих тих активности које се врши у различитим правним режимима чине укупну делатност полиције.¹⁷

Полазећи од нашег правног поретка, под делатношћу полиције подразумеваћемо укупност примењивања (свих) овлашћења и обављања (свих) послова полиције – проистеклих из претходно утврђених (прописаних) надлежности и делокруга полиције које чине та иста овлашћења и послови. Наиме, полазиште нам је да се овлашћења и послови полиције прво утврђују – прописују, тако да чине надлежност и делокруг полиције. Потом се овлашћења и послови полиције примењују, односно обављају и то се може сматрати делатношћу полиције. Полицијска делатност испољава се у правном поретку првенствено као материјална (физичка) делатност усмерена на одржавање јавног поретка (јавног реда и мира и јавне безбедности), затим као контрола поступања одређених субјеката, а везано за извршавање правних дужности одређених императивним законским нормама са циљем очувања и заштите правног поретка, а на крају и доношењем појединачних правних аката у посебном управно правном режиму.¹⁸ Најуопштеније речено, делатност полиције посматраћемо као „динамички израз” надлежности и делокруга који би био „статички израз” исте целине овлашћења и послова полиције. Према томе, делатност се врши у складу са прописом, а делокруг је сам пропис.¹⁹

¹⁷ С. Милетић, С. Југовић, *Право унутрашњих послова*, Београд, 2016, стр. 47.

¹⁸ М. Петровић, М. Прица, *Посебно управно право са међународним управним правом*, Ниш, 2014, стр. 56-57.

¹⁹ С. Милетић, *Полицијско право*, Београд 1997, стр.163.

Када је реч о облицима полицијске делатности, можемо говорити о следећим:

1. *Руководна делатност* врши се организовањем, планирањем, праћењем, усмеравањем, координирањем и контролом рада поливијских службеника. Руководну делатност врше руководиоци у организованој јединици, а изузетно, по налогу непосредног руководиоца полицијски службеник кога он одреди. Руководна делатност планира се према потребама организације и процеса рада, врши се у униформи, а изузетно у грађанском оделу.
2. *Дежурство* је делатност полиције која се врши у службеним просторијама и обухвата пријем позива, пријава и захтева, прећење појава и догађаја, прикупљање, анализирање важности и обједињавање информација, усмеравање и координацију рада полицијских службеника, благовремено извештавање и информисање руководиоца, пружање обавештења грађанима, праћење коришћења и функционисање система везе, вођење службених евиденција и обављање других задатака. Дежурство се врши у униформи, непрекидно (24 часа), у сменама, по правилу, од 12 часова, а изузетно може се вршити и повремено.
3. *Интервентна делатност* врши се обилажењем, опсервирањем и видљивим присуством полицијских службеника у униформи на патролном рејону, хитним поступањем након непосредног опањања и по пријавама и обавештењима о безбедностим догађајима, са циљем остваривања безбедносне заштите, односно спречавања и откривања кривичних дела и прекршаја, откривања и хапшење њихових учинилаца, обезбеђења трагова, предмета, сведока и пружања помоћи и заштите жртвама. Интервентну делатност врше стално у сменама два или више полицијских службеника, од којих је један вођа интервентне патроле, коришћење службених возила.
4. *Позорничка делатност* врше са видљивим присуством полицијских службеника у униформи на позорничком рејону, непосредним опањањем, остваривањем сталне комуникације и пружањем помоћи грађанима, прикупљањем обавештења, одржавањем јавног реда и мира, спречавањем вршења кривичних дела и прекршаја и обављањем других задатака. Позорничка делатност се врши у сменама, стално

или повремено. За вршење позорничке делатности на истом позорничком рејону одређује се, по могућности, исти полицијски службеници.

5. *Патролна делатност* врши се обилажењем, опсервирањем и видљивим присуством полицијских службеника у униформи на патролном рејону, непосредним опажењем, остваривањем сталне комуникације и пружањем помоћи грађанима, пружањем обавештења, спречавањем и откривањем кривичних дела и прекршаја, проналажењем и хватањем учинилаца, одржавањем јавног реда и мира и обављањем других задатака. Патролну делатност врше два или више полицијских службеника, од којих је један вођа патроле. Изузетно, у зависности од стања безбедности на патролном рејону, патролну делатност дању може вршити један полицијски службеник. Патролна делатност врши се пешице или коришћењем службених возила, бицикала, пловила, хеликоптера, других средстава и службених коња. Патролна делатност може се вршити и кроз присуство полицијских службеника у средствима железничког саобраћаја.

Ближе посматрано, све типичне ситуације са којима се униформисани полицајац у патроли сусреће могу се, на основу анализе енглеског аутора Р. Рајнера, сврстати у једну од следеће три групе: 1) ситуације које се окончавају без конфликта са грађанима; 2) ситуације у којима постоји конфликт, али се интервенција успешно завршава саветом, упозорењем или другим ненасилним средствима која оснажује капацитет полицајаца за одлучну акцију; 3) конфликте ситуације чије решавање захтева интервенцију са употребом принудних мера.²⁰

Такође, битно је поменути да би позорничку и патролну делатност на безбедоносном сектору требало посматрати у контексту актуелних друштвених дешавања, степена друштвениг и технолошког развоја, друштвених девијација и сл. Ово говоримо из разлога што је данас тешко очекивати да позорничка и патролна делатност буде максимално функционална и ефикасна у превенцији криминалитета уколико се она заснива на традиционалним принципима. Данашње друштвене прилике, поготово професионализација и софистицираност у сфери вршења кривичних дела, неминовно захтевају да припадници полиције поседују многобројно специјализоване вештине и знања. Пошто ово није реално очекивати,

²⁰ Б. Милосављевић, *Наука о полицији*, Београд 1997, стр.170.

неопходно је да полицијски службеници на терену имају помоћ специјализованих линија рада унутар полицијске агенције, као и да буду додатно едуковани за препознавање и уочавање предкриминалних радњи. Овај проблем се апострофита јер је данас могуће извршити припремање озбиљног кривичног, као и његово само извршење, на безбедоносним секторима који су добро „покривени” припадницима полиције.

„Припадници полиције данас не могу успешно обављати своје послове без стицања и сталног ажурирања и усавршавања релевантних знања, вештина и навика”.²¹

6. *Рад у заједници* као делатност врши се кроз комуникацију са грађанима и представницима локалне заједнице, током које се грађани информишу и саветују о остваривању права и безбедносној заштити, идентификовање узорака и услова који погодују вршењу прекршаја и кривичних дела, остваривање контаката са представницима друштвених и привредних субјекатам представницима цивилног друштва, мањинских заједница и рањивих група. Рад у заједници врши сепешице, видљивим присуством полицијских службеника у униформи на подручју сектора, у сменама које се одреди руководилац према потребама грађана и заједнице.
7. *Оперативна делатност* се врши обилажењем и присуством полицијских службеника у грађанском оделу на секторима, непосредним опажањем, остваривањем комуникације са грађанима, прикупљањем обавештења, трагањем за лицима и предметима, откривањем, спречавањем и расветљивањем кривичних дела, прекршаја и привредних преступа, проналажењем и хватањем учиналаца и обављањем других задатака. Оперативну делатност врше два или више полицијских службеника, од којих је један вођа. Изузетно, у зависности од стања безбедности, оперативну делатност дању може вршити један полицијски службеник. Оперативна делатност врши се пешице или коришћењем службеног возила, пловила или другог превозног средства које, по правилу, нема службене ознаке полиције.
8. *Обезбеђење* као делатност полиције, подразумева планску активност полицијских службеника која обухвата предузимање мера безбедносне заштите одређених

²¹Ж. Кештовић, Б. Бановић, И. Радовић, *Образовање и обука за безбедност пред новим изазовима*, Годишњак факултета Безбедности, Београд, 2017, стр.98.

јавних скупова/окупљања, личности, објеката, простора и транспорта. Број полицијских службеника који се ангажују за вршење обезбеђења зависи од безбедности процене и субјекта, односно објекта заштите. Обезбеђење се врши у униформи полиције, или у грађанском оделу сагласно природи конкретног службеног задатка.

9. *Полицијска помоћ* као делатност полиције подразумева планску активност која се састоји у примени полицијских овлашћења, ради омогућавања безбедног спровођења извршења, поступака вансудског намирења, пружања помоћи здравственим радницима, као и помоћ у оквиру сарадње са органима државне управе, другим органима, органима територијалне аутономије, јединицима локалне самоуправе и имаоцима јавних овлашћења. Број полицијских службеника који се ангажују за пружање полицијске помоћи зависи од безбедносне процене.
10. *Спровођење* као делатност полиције подразумева довођење лица са подручја једне организационе јединице полиције до службених просторија полиције или других органа на подручју друге организационе јединице. Спровођење, по правилу, врше полицијски службеници у униформи чији број зависи од процене ризика, броја и степена опасности лица које се спроведе и трајања спровођења.
11. *Контролни пункт* је делатност полиције која се врши на путним правцима или другим местима када остваривање безбедносне заштите захтева организовано саи примену других полицијских овлашћења или полицијских мера и радњи. Број полицијских службеника који се ангажују на контролном пункту зависи од разлога успостављања, а њихов рад организује полицијски службеник који је одређен за вођу контролног пункта. Полицијски службеници на контролном пункту ангажују се, по правилу, у униформи.
12. *Посебна акција* као делатност полиције је планска и организована активност, по правилу, већег броја полицијских службеника током које се према већем броју лица истовремено примењују полицијске мере и радње и полицијска овлашћења. За посебну акцију ангажују се полицијски службеници у униформи и грађанском оделу, а за извођење одређује се руководилац акције.
13. *Контрола саобраћаја* представља надзор над поштовањем законом утврђеног система безбедности, мера и правила понашања, и у вези са тим предузимање

прописаних законских мера према учесницима у саобраћају, применом одговарајућих процедура. Делатност контрола саобраћаја врши се на начин прописан актом министра.

14. *Регулисање саобраћаја* обухвата поступање којим се постиже несметано и безбедно одвијање, односно боља и сигурнија проточност саобраћаја на одређеном подручју издавањем наређења о начину на који учесници у саобраћају морају поступати и понашати се у саобраћају на раскрсници или другом месту на путу. Делатност регулисања саобраћаја врши се на начин прописаним актом министра.
15. *Увиђај саобраћајних незгода* као делатност подразумева примену правила криминалистичко – тактичких и форензичких метода и средстава, у циљу прикупљања и обраде података, ради утврђивања чињеница под којима се догодила саобраћајна незгода, ради сачињавања увиђајне документације и других послова у складу са важећим прописима.
16. *Локална делатност* обухвата вођење и ажурирање евиденција, сачињавање планова и извештаја, оглагање, чување и архивирање документације, одржавање односно присуство радним састанцима, обављање смотре, чување и проверу исправности наоружања и опреме, превозних и других средстава и сличне задатке.
17. *Обука као делатност* подразумева планирано и организовано стручно оспособљавање и усавршавање полицијских службеника у оквиру програма које Министарство реализује самостално или у сарадњи са другима.
18. *Курирска делатност* обухвата активности преузимања, разношења и достављања службене документације, радног материјала и опреме између организационих јединица на начин да службена пошиљка не дође у посед неовлашћених лица. Курирску делатност врше полицијски службеници по правилу у униформи.
19. *Контролна делатност* обухвата проверу правилности рада и сагледавање обима и квалитета извршавања послова и задатака, пружање стручне помоћи и усмеравање рада полицијских службеника. Контролну делатност врше руководиоци свих нивоа руковођења и полицијски службеници по налогу руководиоца организационих јединица, по правилу, у униформи.

У току смене, полицијски службеник, по правилу, врши једну делатност полиције, а изузетно може вршити више делатности полиције, кроз реализацију задатака које дефинише командир испоруке.

О извршеним делатностима полицијски службеници сачињавају извештај који обухвата опис и начин извршења задатака, као и друге активности предузете током вршења делатности.²²

2. Облици полицијске делатности у праву Републике Србије - Полицијски послови и полицијска овлашћења-

Полицијски послови су део унутрашњих послова, које обавља полиција, као централна организациона јединица МУП-а, применом полицијских мера и радњи, и полицијских овлашћења. Основна делатност полиције је увек била да застраши потенцијалне преступнике, да хапси оне који су починили кривично дело, и да одржава ред. Осим тога, свака полиција обавља још неке послове у вези са тим, што није баш увек случај. Извештај нацији о стању злочина и правосуђа, издат 1998. године у Вашингтону, од стране Бироа за правосудну статистику, наводи да постоје четири централне делатности за полицијске службенике:²³

- Примењивање закона - примена на праву заснованих принуда против оних лица који крше одређене законске норме својим понашањем;
- Одржавање реда – предузимају се кораци како би се контролисали догађаји и околности који нарушавају или могу нарушити ред;
- Прикупљање података – рутинске информације везане за свет криминала, узимање података од жртава, регистрација кривичних пријава;
- Сервисне дужности – пружа се помоћ оштеченим лицима, помоћ приликом пожара и осталих елементарних непогода.

Једна од неповољних склоности у вези са овим, јесте да полиција проводи све мање времена обављајући послове који се односе на контролу криминала, а све више пружа широко схваћене „сервисне услуге”.

²² Упуство о организовању послова и начину рада полиције у заједници, на секторима и полицијским одељењима - делатност полиције и начин вршења.

²³ С. Милетић, *Право унутрашњих послова*, Криминалистичко – полицијска академија, Београд, 2016, стр.137.

Полицијски послови су у нашем праву регулисани Законом о полицији.

У полицијске послове, у смислу овог закона, убрајају се следећи послови:

- 1) Превенција криминала, и унапређење безбедности у заједници; 2) Откривање и расветљавање кривичних дела, обезбеђење доказа, њихова анализа, криминалистичко форензичко вештачење употребом савремених форензичких метода и евиденција, и откривање имовине проистекле з кривичног дела; 3) Откривање и расветљавање прекршаја и привредних преступа; 4) Откривање и хапшење учинилаца кривичних дела, прелршаја и других лица за којима се трага и привођење надлежним органима; 5) Одржавање јавног реда и мира, спречавање насиља на спортским приредбама, пружање помоћи у извршењима у складу са законом; 6) Регулисање, контрола, пружања помоћи и надзор у саобраћају на путевима и други послови из прописа о безбедности саобраћаја; 7) Обезбеђења одређених јавних скупова, личности, објекта и простора; 8) Безбедносна заштита одређених личности и објекта; 9) Контрола државне границе, послови у вези са кретањем и боравком странаца, послови азила, прекограничног криминала, ирегуларних миграција; 10) Извршавање послова утврђених прописима о оружју, приватном обезбеђењу и детективској делатности; 11) Безбедносна заштита Министарства; 12) Извршавање других полицијских послова и задатака утврђених законом и подзаконским актом Минисатрства донетим на основу овлашћења из закона.

Начин обављања појединачних полицијских послова ближе ће се уредити подзаконским актом који доноси министар.²⁴

Као што је поменуто у уводном делу рада, полицијске послове полиција обавља применом полцицијских мера и радњи, као и полицијских овлашћења, са циљем и на начин да се свакоме обезбеди једнака заштита права, слобода и безбедности, примени закон и подржи владавина права. Из овако одређеног општег циља обављања полицијских послова, изводе се циљеви примене полицијских овлашћења, а то су: 1) заштита личне, безбедности и права и слобода (уз захтев да буде за сваког једнака, тј. заснована на начелу једнакости) и примена закона (обезбеђење примене/спровођења закона). Примена

²⁴ Закон о полицији (Сл. гласник РС”, бр.6/2016, 24/2018 и 87/2018) чл. 30.

полицијских овлашћења ради неког другог циља, на пример, ради остваривања неког приватног или групног интереса, представљала би злоупотребу права.

Полицијска овлашћења представљају права и дужности овлашћеног службеног лица, да примени законом одређене поступке (мере и радње) и средства, када је њихова примена неопходна за извршавање конкретног полицијског задатка односно посла, и као таква подлажу контроли законитости.

Полицијским овлашћењима у нашем праву сматрају се следећа:

1) упозорење и наређење; 2) провера и утврђивање идентитета лица и идентификација предмета; 3) позивање; 4) довођење; 5) задржавање лица и привремено ограничавање слободе кретања; 6) прикупљање обавештења; 7) привремено одузимање предмета; 8) преглед документације, објекта, простора и контрадиверз иони преглед; 9) заустављање и прегледање лица, предмета и саобраћајних средстава; 10) обезбеђење и прегледање места догађаја; 11) утврђивање присуства алкохола и психоактивних супстанци; 12) вршење безбедносних провера; 13) пријем нађених ствари; 14) употреба средства принуде; као и друга овлашћења предвиђена законом.

Субјекат полицијског овлашћења може бити само одређени државни орган, односно руководилац тог органа и поједине категорије запослених у том органу. Таквим законским решењем настоји да се успостави механизам личне одговорности за примену полицијског овлашћења. Следствено томе, полицијска овлашћења имају министарство унутрашњих послова као орган државне управе, министар унутрашњих послова који је на челу тог органа, директор полиције и полицијски службеници, који полицијске послове обављају у статусу овлашћених службених лица тог органа. За МУП као органа државне управе и министра везују се полицијска овлашћења, којима је у најосетљивијим питањима могуће задирати у људска права, због повећаног степена одговорности за законитост њихове примене и правних последица које би, евентуално могле наступити према већем броју лица.²⁵

²⁵ Тако, на пример, одлуку о употреби посебних врста оружја и експлозивних средстава доноси директор полиције, на основу претходно прибављене сагласности министра (чл. 23, ст. 3 ЗОП-а).

При томе, овлашћено службено лице има извесну слободу (дискрециону оцену) у избору између више овлашћења и избору приоритета, али када су се стекли услови за примену полицијског овлашћења, не може се одустати од извршења задатака.²⁶

Полицијски службеници у свако доба предузимају неопходне радње ради заштите безбедности људи и имовине. Међутим, полиција мора да буде спремна и за посебне ситуације. Наше право предвиђа припреме за рад у случају ванредног или ратног стања. Даље, као још виши степен делатности полиције, јесу посебне мере за обезбеђивање јавног реда. Влада може да наложи министру унутрашњих послова, ако оцени да другачије није могуће заштити јавни ред или безбедност и здравље људи, да ограничи или забрани кретање у одређеним бјектима, на одређеним подручјима и на јавним местима.

Поред опште дужности примене полицијских овлашћења, онда када су испуњени законски услови за њихову примену, за примену појединих полицијских овлашћења везују се и поједине дужности, које се морају извршити, пре, за време или после примене тог овлашћења. На пример, овлашћено службено лице дужно је да, пре довођења, на језику који разуме упозна лице које доводи са разлозима довођења, да приликом употребе средства принуде чува људске животе, проузрукује што мање повреда и материјалне штете, као и да обезбеде да се након употреба средства принуде повређеном или угроженом лицу што пре пружи помоћ.²⁷

3. Циљеви вршења делатности

Доследним поштовањем Устава, закона и других правних прописа у обављању полицијских послова, полиција остварује своју друштвену улогу, односно реализује утврђене циљеве своје делатности.

Вршењем свој полицијске делатности преко полиције (и делатношћу полиције) држава има за циљ да испуни своју дужност – да уреди и обезбеди остваривање и заштиту безбедности државе и свих њених грађана, и с тим у вези остваривање и заштиту слобода и права грађана и испуњавање њихових дужности. Зато држава утврђује и преко полиције

²⁶ Више о томе: Б. Милосављевић, (1998), *Дискрециона власт полиције*, Правни живот, 12: 1049-1060.

²⁷ Закон о полицији (Сл. гласник РС”, бр.6/2016, 24/2018 и 87/2018) чл. 85 – 105.

примењује (полицијска) овлашћења која неизбежно задиру и у индивидуалне слобода и права. Свакако да није једноставно успоставити и одржавати равнотежу између дужности и овлашћења државе, с једне стране, и индивидуалних слобода и права, с друге стране. Међутим, са гледишта остваривања индивидуалних слобода и права, ова питања се често разматрају само полазећи од дилеме – како што више ограничити овлашћења полиције, а да се при томе ипак заштите грађани и обезбеди ефективно остваривање њихових слобода и права. Наиме, ако се прекомерно ограниче овлашћења полиције у корист индивидуалних права, то ће у крајњем опет ићи на штету тих права, тј. њихове заштите и остваривања. А циљ делатности полиције, тј. њених овлашћења и послова, јесте управо да заштите и права појединаца, и то у равнотежи са заштитом друштва. Овлашћења полиције, која неизбежно ограничавају индивидуална права, неопходна су у сваком демократском друштву. Зато су и прихваћена у националним законодавствима и међународно стандардизована. При томе, полицијска делатност ни најдемократскије државе није, нити може бити једино (искључиво) у служби индивидуалних права, али у најдемократскијим државама у тој служби свакако није. У том смислу је и делатност полиције одређена политичким режимом у којем полиција делује.

Циљ полицијске делатности државе остварује се преко полиције, а исти циљ делатности полиције – преко полицајаца. Полицајци су грађани, а држава је дужна да обезбеди једнак положај, заштиту и остваривање слобода и права својих грађана, дакле и полицајаца. Ако државе својим уставима уобичајено ускраћују или ограничавају полицајцима неке слобода и права (на удруживање, изражавање, штрајк и др.) која имају сви други грађани, ако грађани и јавност у многим земљама истовремено захтевају већу ефикасност полиције и ограничење полицијских овлашћења, ако је међу полицајцима раширено мишљење да добар део јавности и грађана на њих гледа са извесном дозом непријатељства, оправдано је и поставити питање индивидуалних права полицајаца, као грађана. У питању су дакле само уставна (неотуђива) права полицајаца као грађана, а не и службена (професионална) права, дужности и одговорности полицајаца, која се, разуме се, морају разликовати од оних које имају сви други грађани. Следствено томе, можемо закључити да се циљ полицијске делатности државе мора остварити у корист свих њених грађана, дакле и полицајаца.

Циљеве обављања полиције делатности дефинише и позитивно право Републике Србије, у оквиру члана 31. Закона о полицији у којем прописује да полиција обавља полицијске послове са циљем и на начин да свакоме обезбеди једнаку заштиту безбедности, права и слобода, примењујући закон и уставно начело владавине права.²⁸

Можемо закључити да руковођена циљевима своје делатности полиција тежи ефикасности, али у складу са законом. При томе, није особена у односу на друге органе управе. Такође не постоји ни неки особен полицијски слободан простор при оцењивању, већ је слободан простор који има полиција при правним својствима идентичан са слободним простором других органа управе. Особен је, а у основи и тежи једино положај полицајаца (и полиције – у мањој мери) у односу на запослене у другим органима управе. У примени овлашћења, укључујући и оне за поступање по дискреционој (слободној) оцени, полицајац је у односу на друге појединце запослене у управи неупоредиво чешће сам, мора моментално (превентивно или репресивно) да реагује на лицу места, на основу чињеница али и претпоставки, без могућности консултовања препостављених.

Полиција циљеве вршења своје делатности остварује правним средствима која по својим правним својствима нису моћнија од правних средстава која су на располагању или се могу ставити на располагању и било ком другом органу управе.

Остваривање циљева делатности полиције зависи у првом реду од утицаја полиције на избор и утврђивање тих средстава у поступку доношења закона, али још више и од оспособљености полиције за ефикасно и законито коришћење тих средстава. А и једно и друго тј. и учешће у доношењу и извршавање закона (уређивање и обезбеђење) је део укупне делатности полиције, баш као што су њена нормативна функција и друге функције (управна, кривична и прекршајна), са правног гледишта, циљеви вршења делатности.²⁹

²⁸ Закон о полицији („Сл. гласник РС”, бр.6/2016, 24/2018 и 87/2018) чл. 31.

²⁹ С. Милетић, *Полицијско право*, Београд, 1997, стр. 193-198.

Глава трећа

ПОЛИЦИЈСКЕ РАДЊЕ У ПРАВНИМ ПОРЕТЦИМА ДРЖАВА НА ПОДРУЧЈУ БИВШЕ СФРЈ

1. Полицијски послови у Републици Хрватској

У свакој држави постоје одређена правила понашања у облику закона, као и организације које имају задатак спроводити те законе. Спровођење и поштовање закона подразумева ситуације у којима су права, слободе и обавезе прописане законом за све људе једнаке и уз јемство да ће се према људима у сличним ситуацијама поступати једнако. Такође се у свакој демократској држави сматра да је полиција једна од тих организација које имају задатак осигурања спровођења тих закона. У Хрватској полиција те послове обавља пре свега на основу Закона о полицији, али и низа других, као што су Закон о прекршајима, Закон о казненом поступку и Закон о сигурности промета на цестама.

Када се говори о укупности полицијских послова у Републици Хрватској, они најјасније долазе до изражаја у Закону о полицији, који као полицијске послове одређује:

1. Заштиту живота, права, сигурности и неповредивости особе;
2. Заштиту имовине;
3. Спречавање и откривање кривичних дела, преступа и прекршаја;
4. Трагање за учиниоцима кривичних дела, преступа и прекршаја, и њихово довођење надлежним телима;
5. Надзор и управљање уличним прометом;
6. Послови са странцима на основу закона;
7. Надзор и осигурање државне границе;
8. Предузимање хитних и нужних мера за отклањање опасности за људе и имовину, када те мере не могу благовремено предузети надлежна тела, и друге послове прописане законом.

Из овога произилази да послови полиције нису, како се врло наглашава и мисли, усмерени на кажњавање грађана, већ супротно, они имају примарни задатак заштити грађане од разних напада који прете њиховим животима, имовини, правима али и пружити

им помоћ у остваривању свих права које им припадају. Сагледавши све ове послове, можемо их сврстати у две групе:

1. Одржавање јавног реда који укључује спречавање и откривање прекршаја и кривичних дела;
2. Помоћ грађанима у свим облицима ванредних ситуација (поплава, пожара, епидемија и сл.).

За полицију је одржавање јавног реда посебно важно, не само због тога што успешно обављање тог посла показује њену способност, већ и зато што показује колико полиција штити права грађана. Када је у питању спречавање и откривање кривичних дела и прекршаја, њих грађани врло често називају полицијским истрагама. Полицијске истраге су планиране активности полиције чији је циљ откривање учиниоца кривичних дела, прикупљање обавештења и других доказа потребних за вођење поступака, као и успостављања сигурности да се починитељ не сакрије или побегне.

Полицијски службеници су, у односу на друге заспослене у Министарству, посебно оспособљени за предузимање полицијских овлашћења.

Примена полицијских овлашћења у Хрватској је регулисана Законом о полицијским пословима и овлашћењима.³⁰

Поједина полицијска овлашћења Републике Хрватске:

За успешан рад полиције и остваривање њених задатака од посебне је важности подручије **прикупљања, обраде и коришћења података**. Лични подаци једно су од најосетљивијих подручија за грађане, али и рад истражних тела, с тога се сматра оправданом вишеструка законодавна и подзаконодавна уређеност овог подручија.

Прикупљање, обрада и коришћење података у суштини представљају темељ полицијског поступања. Темељна заштита података нормирана је Уставом Републике Хрватске, а што се Закона тиче општи оквир чине Закон о заштити личних података и Закон о тајности података, као и Уредба о начину вођења и обрасцу евиденције о збиркама

³⁰ Приручник за грађане, *Полиција и грађани*, Загреб 2005, <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/Policija%20i%20gradjani.pdf> преузето: 21.03.2023.

личних података. Прикупљање и обрада података уређени су првенствено Законом о полицијским пословима и овлашћењима, а затим и другим законима који одређују подручије деловања полиције, као и подзаконским актима којима се технички разрађују наведена овлашћења. Закон о полицијским пословима и овлашћењима уређује услове и начине прикплања података, нормирају да полиција прикупља податке о: особи од које прети опасност, особи којој прети опасност, особи за којом се трага, особи за коју постоје основне сумње да примрема или је починила кривично дело за које се гони по службеној дужности или прекршај, услед незаконитог прибављања имовинске користи, о објекту коме прет или од кога прети опасност.

Приликом прикупљања, обраде и коришћења података мора се обезбедити њихова заштита, тајност и поверљивост. Пре уношења података у збирке полиција је дужна да процени поузданост извора и вредност података. Подаци унесени у збиркама могу се користити само у сврхе ради којих је збирка формирана. Значајност законитог прикупљања, обраде и коришћења података јесте и у чињеници да се прикупљени подаци размењују и са другим телма унутар Хрватске, али и телима других држава и организација, ако држава којој се особни подаци достављају има одговарајућу уређену заштиту личних података.

Законом су одређени и рокови чувања података. У суштини, може се рећи да се подаци које си прикупљају односе на евиденцију поцињеног кривичног дела, почињених прекршаја, особа за којима се трага, догађаја, особама којима је одузета слобода кретања, притужби и слично.

У збиркама података гранична полиција може прикупљати, обрађивати и користити податке као што су: име и презиме, пол, датум и место рођења, држављанство, личну карту, фотографију, адресу пребивалишта или боравишта, евентуалне надимке, податке везане за запошљавање, отиске прстију, отиске дланова и друге биометријске податке, место време и разлог преласка државне границе итд.

Полицијским службеницима допуштено је **позивање на разговор** грађана за које се основано може претпоставити да располажу обавештењима нужним за обављање полицијских послова који се односе на:

- Заштиту живота, права, сигурности и неповредивости особе
- Заштиту имовине
- Спречавања и откривања кривичних дела
- Зтагање за учиниоцима кривичних дела, престапа и прекршаја и њиховог довођења надлежним телима

Особа која се одазвала позиву или је била присилно доведена, а одбије да даје информације, не сме се поново позвати из истог разлога.

Особа се може позвати усмено, писменим путем, или изузетно телекомуникационим средствима, уколико постоји опасност од одлагања. Сваки писани позив се упућује поштом или га доставља полицијски службеник. Ако примаоц позива не зна писати или се није у стању потписати или очигледно избегава примити позив, полицијски службеник о томе саставља службену белешку.

Када је у питању позивање малолетних лица, оно се врши само изузетно, и то када није могуће службену радњу због које се позива обавити на адреси становања малолетника или његовом радном месту. Малолетна лица се позивају писаним путем, преко његових родитеља или старатеља.

Хапшење. То је радња ограничења слободе кретања особе, под сумњом да је учинила кривично дело. Полиција може ухапсити особу против које је подигнут налог о привођењу, особе против које треба извршити решење о притвору, особу затечену у вршењу кривичног дела за које се гони по службеној дужности, као и особу код које постоји основна сумња да је извршила кривично дело за које се гони по службеној дужности, ако постоје разлози за одређивање притвора. Ухваћена особа мора одмах а најкасније у року од 24 часа бити доведена пред истражног суца или пуштена на слободу.

Код хапшења малолетника полицијски службеници обавезни су:

- Без одлагања обавесте родитеље или старатеље малолетника
- Малолетне притворенике држати одвојено од одраслих притвореник.
- Са њим требају комуницирати посебно оспособњени полицијски службеници.

Давање упозорења и наређења су два полицијска овлашћења којима се од грађана захтева одређено понашање. По свом деловању упозорење је пре свега превентивног

карактера јер полицијски службеник упозорава особу која својим понашањем и деловањем или пропуштањем одређене радње може:

- Довести у опасност своју сигурност или сигурност друге особе,
- Сигурност имовине,
- Нарушавање јавног реда и мира,
- Када се оправдано очекује да би таква особа могла починити кривично дело, или изазвати другу особу да га учини.

Упозорење се може дати усменим, писменим путем, путем средства јавног информисања и сл. Најчешће се дају усмена упозорења која морају бити тачна, јасна, кратка и прецизна те требају садржати ралог издавања, и објашњење о очекиваном понашању након издавања самог упозорења.

Што се тиче наређења они представљају конкретне захтеве упућене грађанима или правним лицима, да нешто учине у конкретном случају.

Приликом издавања наређења полицијски службеник ће конкретну особу упозорити да ће у случају одбијања поступања по наређењу употребити средство силе.

За издавање наређења важно је истакнути да је особа којој се издаје неко наређење или заповест налази у казненој зони, и његово деловање представља припрему за извршење кривичног дела.³¹

2. Полицијски послови у Републици Словенији

Законом о овлашћењима и пословима полиције уређују се послови и овлашћења полиције. Полиција обавља послове и овлашћења у складу са одредбама овог закона у циљу обезбеђења основних послова полиције, који обухватају обезбеђење безбедности појединаца и заједница, поштовање људских права и основних слобода и јачање владавине права. Полиција обавља послове и овлашћења ради спречавања и отклањања опасности које прете наведеним добрима.

Полицијски службеници обављају полицијске послове и то:

³¹ Закон о полицијским пословима и овлашћењима („Сл. гласник Хр” бр. 76/09, 92/14, 70/19), чл. 53-55.

- Посматрањем
- Интервенисањем
- Са заседом
- Уз строжу контролу, и
- Са безбедносном кампањом.

Приликом обављања полицијских послова полицијски службеници према праву Републике Словеније имају следећа овлашћења:

1) прикупљање обавештења; 2) позивање; 3) упозоравање; 4) налагање; 5) утврђивање идентитета лица као и спровођење поступка идентификације; 6) трагање за лицима; 7) вршење прикривеног снимања и сврсисходне контроле; 8) прављење фоторобота; 9) вршење личне контроле; 10) одузимање предмета; 11) улазак у стране домове и друге просторије; 12) привремено ограничавање слободе кретања лица; 12) довођење лица; 13) притвор; 14) забрана приближавања одређеном лицу, месту или простору; 15) забрана учешћа у спортским приредбама; 16) употреба средства принуде; 17) прикупљање и обрада података; 18) полиграфски поступак, итд.

У наставку ће бити речи о појединим полицијским овлашћењима.

Употреба средства принуде. Полицијски службеници могу користити средства принуде за спречавање или одбијање опасности, ако не могу успешно да обављају своје полицијске дужности, уз упозорење, наредбу или вршење других овлашћења.

Полицијски службеници могу користити следећа средства принуде:

- Физичку силу
- Распршивач гаса
- Пендрек
- Службеног пса
- Средства за принудно заустављање превозних средства
- Ватрено оружје
- Гасна средства и друга средства за пасивизацију прописана законом

Такође, полицијских службеници, поред наведених средства принуде прописаних законом, могу користити изузетно и друга погодна средства и методе за закључавање и везивање лица, принудно заустављање превозних средства или ако је живот полицијских службеника или других лица непосредно угрожен. Они то могу учинити када немају другу опцију, ако су ова погодна средства и методе одговарајући у смислу очекиваних последица њихове употребе. Врсте средстава принуде интерним актом утврђује министар.

Пре употребе средства принуде полицијски службеници наређују лицу шта мора да уради или да се уздржи и упозоравају га да ће, уколико се наређење не поштује, употребити средства принуде, осим ако би упозорење онемогућило извршење полицијског задатка или ако околности не дозвољавају упозорење.

Полицијски службеници не могу користити средства принуде према деци, видно болесним, старим, немоћним лицима, тешким инвалидима и трудницама, осим ако их треба привести или притворити, а није могуће на други начин контролисати њихов отопр или напад, или ако угрожавају свој живот, живот људи или имовину.

Уколико службеници обављају полицијска овлашћења под непосредним надзором начелника полиције, могу користити средства принуде само на основу његовог налога, сем у случају напада на њих или друга лица. Употребу средства принуде полицијски службеници одмах пријављују начелнику полиције.

Ако је лице повређено услед употребе средстава принуде, полицијски службеници морају пружити прву помоћ или медицинску помоћ чим то околности дозволе.

Овлашћења полиције за заштиту одређених лица и објекта. Полицијски службеници штите одређена лица, просторије објекте и околину објекта који су од посебног националног значаја. Поред лица и објекта, полицијски службеници, на основу налога генералног директора полиције, штите и друга лица утврђена прописом. Ако законом није другачије прописано, полицијски службеници обезбеђују и заштиту одређених послова и поверљивост података државних органа. Државни органи дужни су да полицији дају податке и информације које могу утицати на безбедност или обављање полицијских послова, ради безбедности ових лица, просторија, објеката и околине.

Такође, у циљу заштите одређених лица и објеката као и околине објекта, полицијски службеници могу вршити безбедосне провере лица. Безбедоносна провера лица врши се уз његову писмену сагласност. Лице које не пристане на безбедоносну проверу сматра се да не испуњава безбедоносне услове за приступ штићеном лицу, објекту или околини објекта. Безбедносна провера лица покреће се на предлог руководиоца државног органа, а у случају да се безбедносна провера врши ради заштите одређених штићених лица која су под високим ризиком, на основу налога генералног директора полиције.

Забрана учествовања на спортским приредбама. Ако је лице на спортској приредби или у вези са спортском приредбом, која је одређена законом којим се уређује спорт (у даљем тексту: спортска приредба), затечено у делу које има знаке прекршаја против јавног реда и мира са знаке насиља или прекршаја по закону који уређује јавна окупљања, или у делу које има знаке кривичног дела са знацима насиља и, у зависности од околности, може се очекивати да ће наставити са таквим понашањем, полицијски службеник може јој изрећи меру забране учествовања на спортским приредбама у трајању од две године. Очекиване околности наставка таквог понашања оправдавају се посебно на основу конкретног понашања особе у вези са претходним понашањем са знацима насиља. Након разматрања дела које има знакове прекршаја или кривичног дела, а у околностима које оправдавају изрицање мере, полицијски службеник ће одмах издати усмени налог лицу забране бављења спортом. Особа се такође може фотографисати. У року који не може бити дужи од 24 часа, доставља му се и писмени налог о изреченој мери. Писмени налог мора да садржи податке о лицу коме је изречена мера, изречену меру, дефиницију околности које оправдавају изрицање мере, и изјаву да ће наредба бити службена прослеђена на судско преиспитивање. Полицајац тражи од особе да му каже адресу на којој се може уручити писмени налог. Ако полицијски службеник не може да пронађе лице на наведеној адреси или лице одбије да да адресу. Лице коме је забрањено учешће на спортским приредбама мора одмах напустити спортску приредбу. Уколико се лице не повинује наређењу, полицијски службеник га удаљава са места. Наредбу полиција доставља на оцену истражном судији окружног суда у року од 48 сати од њеног издавања, који може потврдити наредбу или, у случајевима када то произилази из околности предмета, да нису испуњени услови за издавање налога, исти поништити.

О мери одлучује истражни судија у року који не може бити дужи од 15 дана.

Против решења истражног судије дозвољена је жалба у року од осам дана ванпретресном већу окружног суда, које одлучује о жалби у року од 15 дана од дана пријема жалбе. Жалба на решење истражног судије не одлаже извршење.

Полицијски службеник ће лицу које не поступи по изреченој мери из става првог овог члана наредити да одмах напусти место догађаја. Ако лице ипак настави са прекршајем, биће задржано у складу са одредбама овог закона док се спортска приредба не заврши и учесници се не разиђу.

Лицу које је најмање два пута прекршило меру из става 1. овог члана истражни судија може, на захтев полиције, наложити да се јави полицијској станици на почетку одређене спортске приредбе. У налогу истражни судија утврђује спортске догађаје на чијем почетку се ово лице мора пријавити у полицијску станицу.

Лице које због објективних околности није у могућности да се јави у полицијску станицу (на пример због здравствених стања, ванредних временских прилика, путовања у иностранство) мора одмах обавестити полицију о постојању таквих околности и доставити одговарајућу пропратну документацију.

Ако на спортској приредби службу усмеравања врши лице које обавља делатност чувања јавних скупова у складу са одредбама закона којим се уређују јавни скупови, обезбеђење, након претходног прибављања личних података полиције о лицима, врши којима је забрањен улазак на спортску приредбу, приликом уласка на спортску приредбу проверавају и поштовање изречене забране учешћа на спортским приредбама. У таквим случајевима особа је онемогућена да уђе у простор догађаја.³²

³² Закон о задацима и овлашћењима полиције (Уредни лист РС, бр. 15/13, 23/15 - бр. , 10/17, 46/19 - закон. УС, 47/19 и 153/21 - акт. САД) чл.1 - 62.

3. Полицијски послови у Босни и Херцеговини

Законом о полицијским службеницима Босне и Херцеговине регулисана су овлашћења и радноправни статус полицијских службеника Босне и Херцеговине.

Поред дужности и овлашћења прописаних ЗКП-ом, полицијским службеницима односно полицијском органу, ради спречавања кривичних дела и одржавања радног реда и мира, овим законом дају се следећа полицијска овлашћења:

- 1) Провера и утврђивање идентитета особа и ствари;
- 2) Обављање разговора;
- 3) Привођење;
- 4) Потрага за особама и стварима;
- 5) Привремено ограничавање слободе кретања;
- 6) Издавање упозорења и наредби;
- 7) Привремено одузимање предмета;
- 8) Привремено коришћење туђих возила и комуникацијских средства;
- 9) Преглед особа, ствари и превозних средства;
- 10) Снимање на јавним местима;
- 11) Употреба силе;
- 12) Обрада личних података и вођење евиденција;
- 13) Примање пријава;

Привремено одузимање предмета. Полицијски службеник привремено одузима предмет:

1. када је то неопходно ради заштите јавне безбедности;
2. који се налази у поседу лица лишеног слободе и који се тим предметом може користити за самоповређивање, напад на друго лице или бекство.

Полицијски службеник је дужан да изда потврду о привременом одузимању предмета. Потврда мора да садржи карактеристике одузетог предмета које га разликују од других

предмета, податке о лицу од кога је предмет одузет, као и име и презиме, податке са полицијске значке и потпис полицијског службеника који је носио ван конфискација.

Када, с обзиром на карактеристике случаја, складиштење привремено одузетих предмета у просторијама полицијског органа није могуће, или је повезано са знатним потешкоћама, привремено одузети предмети се могу чувати или обезбеђивати на одговарајући начин до надлежни орган доноси одговарајућу одлуку.

Када престану разлози за привремено одузимање предмета, привремено одузети предмет ће се вратити лицу од кога је одузет, ако законом или одлуком надлежног органа није другачије одређено.

Коришћење туђих возила и средстава комуникације. За прогон или хапшење учиниоца кривичног дјела полицијски службеник може користити одговарајуће возило трећег лица и средство комуникације, о чему издаје потврду. Полицијски службеник може да користи то возило или средство комуникације само током времена потребног за завршетак потере или хапшења. Власник или корисник возила или средства комуникације има право на накнаду стварне штете проузроковане коришћењем његове имовине. Штету надокнађује полицијски орган, у складу са законом и прописима. За вријеме обављања службених послова полицијски службеник има право на бесплатан јавни превоз и осигурање путника у јавном саобраћају.

Преглед лица, предмета и превозних средстава. Полицијски службеник је овлашћен да изврши преглед лица, предмета који лице носи са собом и превозног средства, када је то неопходно ради проналажења предмета који нису дозвољени у простору или објекту или који може се користити за напад на другу особу или за самоповређивање.

Преглед лица обухвата увид у садржај његове одеће и обуће.

Преглед превозног средства обухвата преглед свих отворених и затворених простора, превозних средстава и предмета који се њима превозе.

Преглед предмета које лице носи обухвата преглед предмета који се налазе код лица или у његовој непосредној близини, односно предмета лица за чије име и у чијем друштву се превозе. Преглед лица врши овлашћено лице истог пола, осим у случајевима када је

неопходно хитно испитивање лица ради одузимања оружја или других предмета којима се може напасти друго лице или самоповређивање. Приликом увиђаја полицијски службеник може користити техничка помагала и службене псе.

Снимање на јавним местима. Аудио и видео снимање на јавним местима. У циљу спречавања кривичних дела или одржавања реда и безбедности, полицијска агенција може вршити аудио и видео снимање лица или група лица, околине и других околности или предмета. Уређаји за аудио и видео снимање на јавним местима постављају се тако да су лако видљиви јавности.

Употреба ватреног оружја. Полицијски службеник може употребити ватрено оружје ако су претходно коришћена средства принуде била неефикасна, или ако употреба других средстава принуде не гарантује успех.

Полицајац може користити ватрено оружје ако не постоји други начин да:

1. заштитите себе или друге од непосредне опасности од смрти или озбиљне повреде;
2. спречи извршење кривичног дела које представља озбиљну опасност по живот или интегритет, ухапси лице које представља такву опасност и пружа отпор полицијским органима.

Полицајац ће дати довољно времена да поступи по свом упозорењу, осим ако постоји ризик за њега или друге од озбиљне или смртоносне повреде, а околности налажу потребу за хитним реаговањем.

У сваком случају, упозорење неће се упутити ако би угрозило извршење полицијског задатка.

Полицајац неће испалити хице упозорења.³³

³³ Закон о полицијским службеницима („Сл. гласник БиХ” 22 - 29, бр. 27/2004, 63/2004, 5/2006, 58/2006, 15/2008, 50/2008, - др. закон, 63/2008, 35/2009, 7/2012 и 42/2018 – одлука УС).

Глава четврта

ПОЛИЦИЈСКЕ РАДЊЕ У ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

I Полицијске мере и радње

Приликом обављања полицијских послова, полицијски службеници, у Републици Србији. у статусу овлашћених службених лица, примењују полицијске мере и радње у складу са Законом о полицији РС, и другим законима.

Полицијске мере и радње у смислу овог закона јесу:

- 1) Заштита оштећених кривичним делом и других лица;
- 2) Заштита података о идентитету;
- 3) Полицијско опажање, опсервирање;
- 4) Посебне мере за обезбеђивање јавног реда;
- 5) Снимање на јавним местима;
- 6) Полицијска помоћ у извршењима и поступцима вансудског намирења;
- 7) Полиграфско испитивање;
- 8) Пријем пријава о учињеном кривичном делу и прекршају;
- 9) Трагање за лицима и предметима;
- 10) Мере циљане потраге;
- 11) Мере за отклањање непосредне опасности;
- 12) Криминалистичко форензичка регистрација, узимање других узорака и криминалистичко форензичка вештачења и анализе;
- 13) Јавно расписивање награде.³⁴

1. Заштита оштећених кривичним делом и других лица

Положај жртве био је током последњих 20 година, а и сада јесте стални предмет законодавних реформи, као што је и случај са Законом о јачању права повређених и сведка у кривичним поступцима (друга реформа Закона о правима жртава) који је ступио на снагу 1. 10. 2009. године. Свакако да је и то утицало на промену свести, која је приметна током

³⁴ Закон о полицији (Сл. Гласник бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018) чл. 47.

последњих година у вези са овом проблемтиком. Брига за повређене, оштећене и жртве кривичних дела представља актуелни изазов за полицију и правосуђе.

Поготово данас, задатак полиције која, по правилу, прва ступа у контакт са жртвама неког кривичног дела јесте да се ублаже последице дела и да се избегне секундарна виктимизација током спровођења полицијских истражних мера, са циљем да се жртва заштити и да јој се помогне. Жртвама кривичних дела потребно је саветовање, при првом сусрету треба им пружити разумевање и помоћи им. Тиме би се жртви пружила примерена заштита и позитиван осећај безбедности. Може се уочити да се, поред уобичајног начина рада полиције и правосуђа усмереног ка починиоцу, све више значаја придаје и појачавању активности у интересу жртве – пружањем помоћи, заштите и саветовањем. У оквиру свакодневног рада полицијски службеници својим разумевањем и способношћу уживљавања у положај жртве доприносе превладавању индивидуалних кризних ситуација. Они уочавају неопходност да се жртвама помогне, пружа подршка и нуде помоћ усмерену ка решавању проблема.

1.1 Интереси и потребе жртве након извршеног кривичног дела

Потребе и интереси жртава криминала су често веома различити. Већина пре свега жели да после дела говори о догађајима, потребан им је саговорник који ће их стрпљиво и са разумевањем саслушати. Таква своја очекивања жртве усмеравају ка полицији, јер са њом успостављају прави контакт. Да би се доживљено психички “прерадило” важну растеређујућу функцију има већ и сама могућност да се о томе може говорити.

Могу се навести још неке потребе и жеље жртава кривичних дела:

- оне желе да буду озбиљно схваћене, њихов приказ не треба доводити у сумњу, не треба им пребацивати;
- потребно је дати (вратити) им осећај сигурности;
- оне траже људску подршку након дела, жељне су разумевања;
- али дође време када жртве желе да их оставе на миру, када желе да доживљено забораве и да се врате у нормалан живот;
- оне желе да буду посаветоване;
- желе да им се надокнади материјални губитак, да се “ствари” поново среде;

- током кривичног поступка није им потребна само заштита, него и право на подршку;
- жртве желе информације о даљем току поступка, и
- желе да им се понуде и други начини помоћи.

Важна ставка овде је, сходно Закону о кривичном поступку, и обавеза да се жртва, што је пре могуће, поучи о њеним правима у поступку. У већини случајева задатак полиције је да то учини у оквиру узимања пријаве. На основу искуства може се, може се рећи да се у полицијској пракси тој обавези најчешће пруступа рутински, тако што се жртви да Подсетник за жртве – у којем су описана њена релевантна права. Уколико се то уручивање Подсетника посматра кроз лупу наведених интереса жртве, јасно је да је примерено да се у ситуацији у којој се нашла, жртви само урући Подсетник. Много примереније би било када би јој се укратко разјаснила њена права, односно када би јој се та права представила у вези са конкретном ситуацијом. Од великепомоћи је да се жртви при првом сусрету, најчешће приликом узимања пријаве за записник, покаже висок степен саосећајности и да полицијски службеник поседује сензибилност, неопходну за исправно поступање у односу на жртву.³⁵

2. Заштита података о идентитету

Податак о личности је сваки податак који се односи на физичко лице чији је идентитет одређен или одредив, непосредно или посредно, посебно на основу ознаке идентитета, као што је име и идентификациони број, података о локацији, идентификатора у електронским комуникационим мрежама, или једног односно више обележја његовог физичког, физиолошког, генетског, менталног, економског, културног и друштвеног идентитета. Право на заштиту физичких лица у вези са обрадом података о личности и слободни проток таквих података, начела обраде, права лица на које се подаци односе, обавезе руковалаца и обрађивача података о личности, кодекс поступања, пренос података о личности на друге државе и међународне организације, правна средства, одговорности и казне у скучају повреде права физичких лица у вези са обрадом података о личности, регулисани су Законом о заштити података о личности. Овим законом уређује се и право

³⁵ Дарко Маринковић, *Помоћ жртвама као тема у образовању полиције – идејно питање: алтернативни пут у репериторијум*, Безбедност, Часопис Министарства унутрашњих послова Републике Србије, Београд, 1/2001, стр.189-190.

на заштиту физичких лица у вези са обрадом података о личности коју врше надлежни органи у сврхе спречавања, истраге и откривања кривичних дела, гоњење учинилаца кривичних дела или извршења кривичних санкција, укључујући спречавање и заштиту од претњи јавној и националној безбедности, као и слободни проток таквих података.³⁶

Полиција прикупља, обрађује, и користи личне податке, обезбеђује заштиту и води евиденције о личним и другим подацима, ради спречавања и откривања кривичних дела и прекршаја, као и ради проналажења њихових учинилаца.

Податке о личности до којих дође у вршењу службе полицијски службеник чува као поверљиве, користи их и њиме рукује, у складу са законом. Заштита личних података подразумева да се они не могу користити противправно сврси предвиђеној Законом о полицији, као и другим прописима којима се уређује заштита личних података. Полиција ће лицу о коме се воде лични подаци пружити обавештења о томе у року од 60 дана од дана пријема захтева тог лица, изузев обавештења о подацима које је то лице о себи дало на основу закона. Лице о коме се воде лични подаци у полицијским евиденцијама захтев за добијање обавештења о томе подноси усмено на записника. Изузетно, захтев се може поднети и поштом, уз достављање овереног потписа подносиоца захтева. Пружање тражених података полиција може решењем одбити ако би то угрозило извршење њеног задатка, вођење законом прописаног поступка, безбедност људи и имовине, или би могло нанети штету интересима трећег лица.³⁷

3. Полицијско опажање, опсервирање

Ради провере добијених обавештења и формирања предлога надлежним органима за које су овлашћени законом, овлашћена службена лица могу, пре постојања основа сумње да је извршено кривично дело или прекршај, путем полицијског непосредног и прикривеног опажања (опсервирања) да прикупљају обавештења и податке од користи за утврђивање да ли су се стекли основи сумње да је извршено кривично дело или прекршај.³⁸ Опсервирање се врши на јавним и другим за приступ доступним местима, без задирања у право на приватност било ког лица. Могу се осматрати одређена лица, објекти,

³⁶ Закон о заштити података о личности („Сл. гласник РС”, бр. 87/2018) Члан 3- 4.

³⁷ С. Милетић, С. Југовић – *Право унутрашњих послова*, Београд, 2016, стр. 203-205.

³⁸ Закон о полицији (Сл. гласник бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018) члан 50.

простори, по сопственој иницијативи или по налогу надређеног полицијског службеника. Осматрање може бити планирано, нарочито на местима где се може очекивати вршење кривичних дела.

Непосредним опажањем (опсервирањем) полицијски службеник прикупља податке од користи за безбедоносну заштиту људи и имовине, спречавање кривичних дела и прекршаја и обављање других превентивних полицијских послова, а пре и после постојања основа сумње да је извршено кривично дело или прекршај прикупља и податке од користи за дело или прекршај. Ове податке полицијски службеник може прикупљати и праћењем и надзором лица. То може бити спонтано или вођено праћење или надзор. Спонтано праћење и надзор полицијски службеник дужан је накнадно да пријави надређеном полицијском службенику ради одлучивања и евидентирања. Вођено праћење и надзор врши се уз претходно одобрење, које, на образложени предлог полицијског службеника, даје надређени полицијски службеник. Одобрава се у складу са планирањем активности, нарочито на јавним и другим за приступ и надзор доступним местима и у односу на осумњиченог. Извршено праћење и надзор се евидентира.³⁹

Добијена обавештења која се не могу користити у поступку и немају оперативни значај, уништавају се у року од годуну дана.

4. Посебне мере за обезбеђивање јавног реда

Израз „јавни ред” користи се као синоним израза „јавни ред и мир”. Када је 1992. године у Закону о јавном реду и миру вршено комплетирање законске материје која се односи на јавни ред и мир било је неопходно и дефинисати израз јавни ред и мир у смислу тог закона. Тако се дошло до дефиниције према којој јавни ред и мир усклађено стање међусобних односа грађана настало њиховим понашањем на јавном месту и деловањем органа и организација у јавном животу ради обезбеђивања једнаких услова за остваривање права грађана на личну и имовинску сигурност, мир и спокојство, приватни живот, слободу кретања, очување јавног морала и људског достојанства и права малолетника на заштиту.⁴⁰

³⁹ С. Милетић, С. Југовић – *Право унутрашњих послова*, Београд, 2016, стр. 200-201.

⁴⁰ *Ibid*, 233-234.

Одржавање јавног реда, како спречавање његовог угрожавања, тако и сузбијање његовог повређивања, несумњиво је задатак који спада у полицијску делатност државе тј. делатност полиције. Ако штити права грађана, држава је обавезна да преузме и правну одговорност за изворе угрожавања њиховог реда, тј. појединих заштитних добра од којих зависи јавни ред. Јавни ред тј. заштитна добра треба у што мањој мери да буду угрожавана и повређивана да би стање јавног реда било задовољавајуће. То међутим не треба мерити само бројем прекршајних и кривичних пријава, јер њихово подношење од стране оштећених зависи од поверења у надлежне органе, односно вере у резултат поступања по пријави, исход прогона (поступка) и других чинилаца. Другим речима, број ових прекршајних и кривичних поступака може да се смањује, а да се истовремено стање јавног реда не побољшава. Јавни ред није, наиме, заштитно добро само по себи и за себе, већ заштитно добро у корист грађана који уживају тај јавни ред. Ако нису задовољни заштитом јавног реда, неће бити задовољни ни самим стањем јавног реда, без обзира на показатеље због којих је тим стањем задовољан неко други, на пример, неки од надлежних органа у питањима јавног реда.⁴¹

Надлежни органи за одржавање јавног реда и мира су Министарство унутрашњих послова, комунална полиција, инспекцијски органи и други надлежни органи у складу са законом утврђеним делокругом.

Министар може наредбом да наложи полицији, ради обезбеђивања јавног реда и мира или заштите здравља и живота људи да:

- 1) привремено забрани или ограничи кретање на одређеним објектима, одређеним подручјима или на јавним местима,
- 2) привремено забрани настањивање на одређеном подручју или напуштање одређеног подручија,
- 3) спроведе привремену заштиту грађана кроз њихово напуштање одређеног подручија или објекта.

⁴¹ С. Милетић, С. Југовић – *Право унутрашњих послова*, Београд, 2016, стр. 240-241.

Ако другим законом није другачије одређено, овлашћено службено лице задржаће лице које ремети или угрожава јавни ред уколико га није могуће другачије успоставити, односно ако угрожавање није могуће другачије отклонити. Задржавање може да траје најдуже 24 часа. Задржавање се одређује решењем које мора бити донесено и уручено лицу у року од шест часова од привођења у службене просторије. Задржано лице има, док траје задржавање, право на жалбу против решења о задржавању. О жалби надлежни суд мора да одлучи у року од 48 часова. Задржавање се прекида када престану разлози због којих је одређено, односно одлуком надлежног суда.

Што се тиче привременог ограничавања слободе кретања, оно обухвата већи круг полицијских мера, а не само задржавање лица, као једну од мера којом се ограничава кретање. Лицу се, у складу са законом, може привремено ограничити слобода кретања на одређеном простору или објекту ради: 1) спречавања извршења кривичних дела или прекршаја; 2) проналажења и хватања учинилаца кривичних дела и прекршаја; 3) проналажења и хватања лица за којима се трага; 4) проналажења трагова и предмета који могу послужити као доказ да је учињено кривично дело или прекршај. Привремено ограничење слободе кретања не може трајати дуже од остварења циља ради којег је овлашћење примењено. За ограничење дуже од осам часова потребно је одобрење надлежног окружног суда. Привремено ограничење слободе кретања спроводи се предузимањем криминалистичко – тактичких радњи, а то су: блокада, рација, заседа, потера и преглед одређених објекта и простора. Одлуку о привременом ограничењу слободе кретања доноси начелник подручне полицијске управе или лице које он за то овласти. Изузетно, када треба обезбедити заштиту одређених штићених лица, ову одлуку доноси руководилац унутрашње организационе јединице у седишту МУП-а надлежне за обезбеђење одређених личности.⁴²

Поменути Закон утврђени су прекршаји и кривична дела којима се угрожавају и ремете јавни ред и мир. Прекршаји прописани тим Законом су: свађа, вика, претња нападом на живот и тело, вређање, злоупотреба другог, вршење насиља над другим, изазивање или учествовање у тучи, неовлашћено паљење ракета, запаљивог или експлозивног материјала, давање алкохолног пића очигледно пијаном лицу или малолетнику до 16 година живота,

⁴² С. Милетић, С. Југовић – *Право унутрашњих послова*, Београд, 2016. стр 182-188.

просјачење, извођење музичких и других садржаја коришћењем музичких инструмената, радио и телевизијских пријемника и других звучних уређаја, као и механички извори буке, злостављање животиња, неовлашћено прикупљање добровољних прилога, неовлашћено организовање бакљаде, ватромета и др. Такође, у чл. 23 Закона о јавном реду и миру прописано је и кривично дело „Ометање овлашћеног службеног лица у обављању послова безбедности или одржавања јавног реда и мира”.

Насупрот томе, постоје случајеви нарушавања јавног реда и мира у већем обиму, у које спадају штрајкови, демонстрације, грађански нереди и оружана побуна. Да би се неко понашање могло окарактерисати као нарушавање јавног реда и мира у већем обиму, неопходно је да буду испуњени услови: да је до нарушавања јавног реда и мира дошло на јавном скупу, да у њему учествује више лица, најчешће у групи, да је угрожена безбедност или су настале последице по безбедност људи и имовине већег обима, те да су таква понашања санкционисана законом као појединачни прекршаји, односно кривична дела.⁴³

4.1 Обезбеђење реда на јавним скуповима

С обзиром на то да се појам јавног реда и мира правно дефинише као усклађено стање међусобних односа грађана настало њиховим понашањем на јавном месту и деловањем органа и организација у јавном животу, ради обезбеђивања једнаких услова за остваривање права грађана на личну и имовинску сигурност, мир и спокојство, приватни живот, слободу кретања, очување јавног морала и људског достојанства, и права малолетника на заштиту, следствено томе под појмом одржавања јавног реда и мира, у општем смислу, треба подразумевати омогућавање грађанима да остварују сопствена права и слободе на начин којим се не угрожавају права и слободе других грађана, односно обезбеђивање поштовања закона од свих грађана под јурисдикцијом Републике. Основни циљеви полицијског деловања на одржавању и успостављању јавног реда поводом и током одржавања јавних скупова су: 1) омогућавање сазивачу и учесницима скупа да своја права на слободу окупљања, изражавања и кретања остваре легалном (незабрањеном и непрекинутом) скупу, 2) онемогућавање безбедносног угрожавања учесника легалног скупа и других лица на или поводом скупа, од стране трећих лица, група или организација,

⁴³ Жељко Вулетић, *Модел гртопографског обезбеђења употребе јединице полиције при интервенцији на успостављању нарушеног јавног реда и мира у већем обиму*, Безбедност, Часопис Министарства унутрашњих послова Републике Србије, Београд, 1-2/2009. стр. 332.

као и 3) онемогућавање (забрана и прекидање) одржавања нелегалних скупова, односно успостављање јавног реда и мира нарушеног током јавног скупа или у вези са јавним скупом.⁴⁴

Ванредно обезбеђење одређених јавних скупова, на основу безбедносне процене, планира и реализује полицијске станица, односно полицијска управа на месту одржавања јавног скупа. Организациона јединица по пријему пријаве, или по сазнању да ће се одржати јавни скуп, на коме се очекује већи број учесника или нарушавање јавног реда у већем обиму, или посебно интересовање јавности, или у другим случајевима када је потребно предузимање појачаних мера безбедности, одмах обавештава надлежну организациону јединицу у седишту Дирекције полиције. Организација сарађује са сазивачем и организатором јавног скупа у складу са законом. Организује и прикупља обавештења и сазнања о организованим доласцима грађана на јавни скуп и о појавама и догађајима које могу угрозити безбедност учесника јавног скупа, других лица и имовине у циљу стварања безбедних услова за мирно одржавање јавног скупа. У складу са прикупљеним сазнањима и безбедносном проценом, планира и организује предузимање друге мере и радње у складу са законом. Затим, организује и спроводи обављање контрадиверзионог и другог потребног прегледа места одржавања јавног скупа, и о свим догађајима и окупљању учесника пре почетка, за време одржавања и након одржавања скупа, одмах обавештава надлежну организациону јединицу у седишту Дирекције полиције.⁴⁵

5. Снимање на јавним местима

Снимање на јавним местима је полицијско овлашћење које се остварује вршењем трајног акустичног и видео надзора јавних места на којима се учестало врше кривична дела или прекршаји. Циљ примене овог овлашћења је спречавање кривичних дела и прекршаја. Овлашћење се примењује и на јавним скуповима када постоји опасност да приликом јавног окупљања дође до угрожавања живота и здравља људи или имовине. У тим случајевима полицијски службеник овлашћен је да врши видео – снимање или фотографисање јавног скупа. Намеру да примени полицијско овлашћење – снимање на

⁴⁴ Д. Субошић, *Организација и послови полиције*, Београд, 2010 стр. 239.

⁴⁵ Правилник о начину обављања појединачних полицијских послова (“Сл. Гласник РС”, бр. 63/2018 и 72/2018), члан 25.

јавним местима – полиција је дужна јавно да саопшти. О снимању на јавним местима одлучује начелник подручне полицијске управе, а по његовом овлашћењу – начелник полицијске станице на чијем подручју се снимање врши. Одлука о снимању на јавним местима, односно јавног скупа, као и снимању постпања полиције на том месту, пре почетка снимања јавно се саопштава на погодан начин.⁴⁶

6. Полицијска помоћ у извршењима и поступцима вансудског намирења

Ако се при извршењу аката државног органа или правног и физичког лица са јавним овлашћењима, односно овлашћеног правног или физичког лица у поступку вансудског намирења основно очекује отпор, полиција ће тим органима и лицима, на њихов писани захтев, пружити помоћ ради омогућавања безбедног спровођења извршења. Висина таксе за пружање полицијске помоћи правном или физичком лицу одредиће се у складу са прописима који се односе на услуге које пружа Министарство.⁴⁷ Сврха ове делатности је извршење наведених одлука надлежног органа и правних лица (које иначе не би биле извршене) с једне стране, и избегавање несразмерно великих тешкоћа при њиховом извршавању (оних које би биле извршене), с друге стране. Дакле, асистенција полиције је од значаја за ажурност извршавања одлука надлежних органа и организација.

Помоћ у спровођењу извршења полиција пружа на основу писаног захтева надлежног органа или правног лица са јавним овлашћењима који се подноси надлежној организационој јединици полиције (подручној полицијској управи / полицијској станици) најмање три дана пре дана одређеног за извршење акта. У захтеву за пружање помоћи морају да буду наведени разлози због којих је потреба помоћ полиције, а уз захтев се прилаже копија акта који треба да буде извршен, са потврдом његове извршености. Обавезе подношења акта у року од три дана пре дана одређеног за извршење акта ослобођени су суд, односно судски извршитељ, јер имају рок од пет дана за то, а ослобођени су и обавезе навођења разлога због ојих је потреба помоћ полиције у случајевима када поступају у складу са чланом 73, ставом 1 Закона о обезбеђењу и извршењу.⁴⁸ Закон о извршењу и обезбеђењу предвиђа да извршни дужник може да побија жалбом решење о извршењу. Извршни поверилац може жалбом да побије решење о одбацивању предлога за извршење

⁴⁶ С. Милетић, С. Југовић – *Право унутрашњих послова*, Београд, 2016, стр.199-200.

⁴⁷ Закон о полицији („Сл. гласник” бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018), чл. 53.

⁴⁸ Дане Субошић, *Организација и послови полиције*, Београд, 2010, стр. 267.

или решење о извршењу којим је прекорачен његов захтев. Ако се побија само део решења о извршењу којим су одмерени трошкови извршног поступка, чини се то приговором.⁴⁹ У складу са Законом о обезбеђењу и извршењу полиција је дужна да по налогу суда или судског извршитеља спроведе мере и употреби средства принуде неопходна ради извршења радње због које се преузимају, а нарочито да провери и утврди идентитет лица и идентификује предмете, да трага за лицима и предметима, да одузме моторно возило или другу ствар која је предмет извршења и да обезбеђује лица и имовину приликом спровођења извршења.

У хитним случајевима захтев за асистенцијом може да се поднесе и усмено, уз достављање писаног захтева у року од 48 часова, с тим да тако поднет захтев мора да садржи исте елементе, као и захтев који је поднет у писаној форми, уз навођење разлога његове хитности. Рок за подношење усменог захтева рачуна се од времена заказане асистенције уназад, тако да се може поднети најмање 48 сати пре пружања полицијске помоћи. Дакле, у хитним случајевима, наведени рок се убрзава највише за 24 часа.

Примера ради, суд најчешће подноси захтев за пружање полицијске помоћи ради основног очекивања пружања отпора или напада извршеника и особа које се са њом солидаришу, а поводом: 1) исељења, усељења, увођења у посед, експропријације земљишта, принудног одузимања покретне имовине и других случајева предвиђених законом. С друге стране, органи управе најчешће подnose захтев за асистенцијом ради: 1) рушења бесправно подигнутих објеката, 2) принудне наплате пореза, 3) принудног затварања привредних објеката, 4) принудног спровођења здравствених и ветеринарских мера и других случајева предвиђених законом. Најзад, правно лице са јавним овлашћењима подноси захтев за асистенцијом ради извршења управних радњи на које имају право по основу наведених овлашћења.

⁴⁹ Закон о извршењу и обезбеђењу, („Сл. гласник РС”, бр. 106/2015, 106/2016 – аутентично тумачење, 113/2017 – аутентично тумачење и 54/2019), чл. 73.

6.1 Одлучивање о ангажовању полиције по поднетом захтеву за пружање полицијске помоћи у извршењима

О ангажовању полиције по поднетом захтеву за пружање полицијске помоћи у извршењима одлучује начелник полицијске управе, односно начелник полицијске станице. Та одлука може да буде позитивна и негативна. Позитивна је увек када су испуњени услови у смислу тога да је: 1) захтев благовремено поднет од стране надлежног органа или правног лица са јавним овлашћењима и 2) предметна одлука извршна. Ако један од наведених услова није испуњен, о захтеву не може да се донесе позитивна одлука. О негативној донетој одлуци о ангажовању полиције обавештава се подносилац одмах по њеном доношењу, с тим да она садржи разлоге за такво опредељење њеног доносиоца. По позитивној донетој одлуци о ангажовању полиције следи доношење одлуке о обиму и начину пружања полицијске помоћи. Да би се створили услови за њено доношење, потребно је сачинити план пружања полицијске помоћи.

Планом пружања полицијске помоћи дефинишу се: 1) циљ, 2) активности (конкретни задаци, начин и тактика постпања), 3) њихови носиоци, потребан број и структура (распоред) полицијских службеника који ће да буду ангажовани, врста њиховог наоружања, средства и опреме, као и руководилац асистенције, 4) субјекти сарадње и садејства, 5) логистичко обезбеђење (нпр. потребан број уређаја радио – везе), 6) време готовости за асистенцију, 7) простор извршења асистенције, односно обавеза достављања извештаја о посупању Управи полиције ПУ за Београд, односно одељењу полиције других полицијских управа. Оформљени план доставља се на одобрење начелнику полицијске управе, односно начелнику полицијске станице надлежне на подручју пружања помоћи. По одобрењу плана доноси се одлука о обиму и начину пружања полицијске помоћи. Одлука о обиму и начину пружања полицијске помоћи основ је припрема, односно организовања асистенције.

6.2 Припреме (организовање) пружања полицијске помоћи у извршењима

Прву активност припрема за асистенцију представља то да доносилац одлуке о обиму и начину пружања полицијске помоћи у извршењима, чији саставни део је и наведени план, благовремено обавештава подносиоца захтева о њеним битним елементима. Томе следе остале припреме за асистенцију. Њих реализује руководилац организационе јединице или

службено лице које он овласти (нпр. руководилац асистенције). Навдено лице организује и предузима следеће мере и радње: 1) обавља разговор са извршним органом и другим представницима подносиоца захтева и проверава да ли су извршене све припреме за реализацију плана које су у њиховој надлежности, при чему се подносилац захтева подучава о томе да је у обавези, да у зависности од природе извршења обезбеди: бравара, помоћне раднике, возило за превоз ствари, екипу службе хитне помоћи, социјалне раднике (у случају присуства деце) и др, 2) упознаје полицијске службенике са проценом, конкретним задацима, и начином поступања, 3) спроводи стручне, етичке и логистичке припреме за извршење задатака, 4) издаје полицијским службеницима налог за извршење службеног задатка (асистенцију) и испраћа их на његово извршење, односно 5) предузима и друге потребне мере ради обезбеђења законитог и ефикасног поступања приликом асистенције.

6.3 Пружање полицијске помоћи у извршењима

Пре почетка спровођења извршења акта полицијски службеници који учествују у асистенцији распоређују се на предвиђена места: 1) уз извршитеља, нпр. руководилац асистенције, који је дужан да упозори извршеника или друга присутна лица да ће бити употребљена средства принуде против њих ако буду ометала или спречавала извршење, односно полицијски службеници – извршиоци, омогућујући му безбедно извршење, 2) на улазу у објекат са задатком да онемогуће улазак особама које би ометале или спречавале извршење, 3) испред уласка у објекат, са обе стране улаза, ради онемогућавања прилаз лицима која не станују у објекту у коме се спроводи извршење, 4) полицијски службеници у саставу ауто – патроле на погодном месту у приправности и по потреби доводе лице у просторије ПС, 5) полицијски службеници одсека за сузбијање криминалитета ПС, са задатком да оперативно обраде сва лица која буду доведена у просторије ПС, тј. лица која буду ометала или спречавала ОСЈ у пружању полицијске помоћи у извршењима, да обавесте тужиоца о томе и поднесу одговарајуће по потреби и др. Ако извршеник или друга особа, приликом асистенције, покуша напад или на други начин непосредно омета извршни орган у извршењу одлуке, руководилац асистенције наређује да престане са нападом, односно ометањем и да извршном органу омогући извршење одлуке. Полицијски службеник примениће средства принуде на захтев судског извршитеља ако су испуњени услови за њихову примену и ако се удаљавање лица које спречава или омета извршење не

може обезбедити применом полицијског овлашћења – упозорење и наређење. У случају када нису испуњени услови за употребу средства принуде полицијски службеник ће на то упозорити судског извршитеља и обавестити надлежног старешину. Приликом пружања разматране помоћи полицијски службеници могу, у складу са прописима о условима и начину употребе средстава принуде и уколико упозорење и наређење не јемчи успех, да употребе само неопходна средства у потребној мери, да би одбили напад на себе или извршитеља или треће лице, односно да би савладали отпор којима се онемогућава спровођење извршне одлуке.

Ако се нападом или на други начин од стране више особа или средствима која су подобна за наношење телесних повреда спречава, омета или угрожава живот извршног органа или службених и других лица, руководиоца асистенције може да затражи помоћ. Уколико и после добијања помоћи руководиоца асистенције процени да није у могућности да безбедно реализује асистенцију, по одобрењу начелника полицијске станице, може да предложи извршном органу одлагање извршења уз предузимање мера ради заштите извршног органа и осталих извршних и других лица. Извршни орган може овај предлог да прихвати или одбије, с тим да се у наведеним околностима, најчешће независно од предлога руководиоца асистенције одустаје за одустајање од извршења. Задатак ангажованих полицајаца у том случају је да омогуће да не дође до нарушавања јавног реда и да заштите извршитеља, односно остале особе чија безбедностна месту извршења може да буде угрожена. Након тога, представник извршног органа у обавези је да против таквих особа поднесе одговарајуће пријаве. Најзад, ако извршни орган не поступа законито и службено или непотрбно оштећује ствари и предмете, руководиоца асистенције упозориће на то извршни орган.

6.4 Извештавање о пружању полицијске помоћи у извршењима

О извршеној асистенцији, руководиоца асистенцијен подноси извештај у писаној форми. Наведени извештај садржи податке и констанције о: 1) подносиоци захтева, 2) лицу према коме је предузето извршење, 3) времену, месту и трајању асистенције, 4) евентуалном нападу на извршни орган или полицијске службенике од стране извршеника или лица која су са њим повезана, или ометау извршења, 5) примени службених извршења, 6) поднетим

кривичним или прекршајним пријавама, 7) евентуални разлог извршења, 8) број лица која су пружила отпор или извршила напад, 9) број лица која су доведена, задржана и против којих су употребљена средства принуде, 10) која средства принуде су употребљена, и др. Овај извештај подноси се начелнику ПС. На основу тог извештаја води се посебна евиденција *Образац број 20 Преглед асистенција*.

Проблеми пружања полицијске помоћи у извршењима огледају се у: недовољној дужности и овлашћења руководиоца организационих јединица нижег ранга од начелника подручне полицијске управе (нпр. начелник одељења полиције) и начелника полицијске станице (нпр. командир полицијске испоставе), као и критеријума према којима се приликом пружања асистенције могу ангажовати и специјалне јединице полиције, неразумевању улоге полиције током пружања полицијске помоћи у извршењима. Неразумевање улоге полиције током асистенција огледа се у томе што у тим ситуацијама долази до тога да се ангажовани полицијски службеници злоупотребљавају (или се то покушава) од стране извршног органа и особа које их подржавају (као што су насилно отварање врата, преношење намештаја итд.), што је последица несхватања надлежности полиције током пружања помоћи у извршењима. Наиме, током извршења правоснажних одлука надлежних органа и правних лица, са јавним овлашћењима полиција мора да заштити безбедност свих учесника ових дешавања. То иде дотле да полиција може да наложи извршном органу да одустане од извршења ако прети опасност од наступања већих штетних последица од оних које су већ присутне услед неизвршења предметне одлуке. Наравно, то одлагање треба да траје онолико колико је неопходно да се извршење реализује на безбедан начин по све учеснике у поступку.⁵⁰

7. Полиграфско тестирање

Примена полиграфа представља низ комплексних поступака који укључују постављање посебно одабраних питања, мерење психофизичких реакција на та питања, и њихову сложену интерпретацију чији је циљ индиректно откривање лажних одговора. То је тактичко криминалистичко средство које се примењује у предистражном поступку као

⁵⁰ Д. Субошић, *Организација и послови полиције*, Београд, 2010, стр. 267-273.

средство елиминације или као смерница за откривање и прикупљање других доказа који могу послужити као основ судске одлуке.

Одувек се сматрало да се на основу промена у понашању испитиваног лица, тачније, на основу његовог физичког, физиолошког или психолошког израза, може открити истина. Само посматрање испитаника за време полиграфског тестирања може често да укаже на то да ли се ради о кривцу или невиној особи. Невербална комуникација, по већини истраживача, говори више о испитанику него анализа вербалне комуникације, с тога се наглашава да невербални систем допуњава вербални.⁵¹ Полиграф региструје симптоме који настају као последица промене у унутрашњим функцијама организма. Апарат мери интензитет емоција на основу праћења промена дисања, пулса, крвног притиска и психогалванског рефлекса.

У бившој СФРЈ је само неколико установа располагали полиграфом. Први полиграф је набављен за потребе СУП Хрватске 1959. Године. Касније су формиран и други полиграфски центри (Љубљана, Београд, Нови Сад, Сарајево итд.). Примена је углавном била усмерена на експериментална тестирања и на обуку особља, као и на проверавање података из стручне литературе земаља које су располагале већим искуством.

Што се тиче самог поступка тестирања, полицијски службеник може, уз добровољан пристанак лица од којег тражи обавештења, да примени над њим полиграфско испитивање, пошто га упозна са радом уређаја, и узме од њега писану сагласност, којом лице пристаје на полиграфско тестирање.⁵²

Писана сагласност лица да се над њим примени полиграфско испитивање даје се пре испитивања, у виду изјаве која гласи: „Прихватам примену полиграфа”.

Начин на који се спроводи полиграфско испитивање, и методологија примене тог испитивања прописује министар.⁵³

⁵¹ Р. Богојевић, (2013) Кривично – правни и криминалистички аспекти разбојничких крађа, *Право – теорија и пракса*, стр. 16.

⁵² Драгана Лазић, Примена полиграфа као доказног средства у законодавству Републике Србије, <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0352-3713/2014/0352-37131412069L.pdf> преузето 22.01.2023.

⁵³ Закон о полицији (*Сл. гласник бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018*), чл. 57.

Испитаник се повезује са апаратом који прецизно мери промене у физиолошким реакцијама, и дају му се инструкције да на питања одговара кратко са “да” или “не”. Питања се спремају преко одређених метода у уској вези са специфичностима конкретног кривичног дела и личности испитаника. Испитивач треба да буде упознат са кривичним законодавством, а посебно са одредбама на основу којих врши испитивање.

Одредбом члана 57. Закон о полицији, изичито је прописано да ће полицијски службеник бити дужан да прекине полиграфско испитивање, ако лице које је подвргнуто полиграфском испитивању, изјави да повлачи сагласност за испитивање, коју је претходно дало. За изјаву о поцлаћењу ове писане сагласности није потребна посебна форма, а полиграфски испитивач дужан је да без одлагања прекине примену полиграфског испитивања, што ће се унети у записник о полиграфском испитивању.

Вештина испитивача и избор методе од великог су значаја за успех тестирања, док је најтежи задатак – добра интерпретација полиграма. То нужно захтева од испитивача искуство, наравно, уз познавање психологије и физиологије. Да би се полиграм добро читао мора се најпре утврдити физиолошка норма испитаника (нормални физиолошки статус организма).

Полиграфском тестирању не може да се подвргне: 1) лице које је под утицајем алкохола или опојних дрога; 2) лице које има озбиљна срчана обољења и респираторне сметње; 3) лице у стресном стању; 4) лице које узима лекове за смирење; 5) лице које показује видљиве знакове психичке поремећености или болести; 6) лице које осећа интензиван физички бол; 7) трудница и породиља.

Актуелни законик не помиње полиграфско испитивање. Нити се забрањује нити се дозвољава његова употреба. Полиграф би требало прихватити само као једно иницијално средство, као дијагнозу о кривици која не може бити доказ, али може помоћи да се пронађу други докази. Оно треба да служи за усмеравање истраге, селекцију осумњичених и за откривање нових доказа. Сасвим је јасно да се не могу дефинисати нека посебна правила на основу симптомске слике лица тестираних на полиграфу, а важност носе и састављање тестова и интерпретација резултата. Лаж не може егзактно да се утврди, нарочито не мерењем физиолошких реакција.

8. Пријем пријава о учињеном кривичном делу и прекршају

Кривична пријава је процесни акт којим неко лице обавештава надлежног јавног тужиоца о извршеном кривичном делу за које се гоне по службеној дужности, уз означавање учиниоца, или без указивања на учиниоца кривичног дела.⁵⁴

Ако се, при подношењу кривичне пријаве или спровођењем увиђаја, утврди да се ради о кривичном делу за које се гони по приватној тужби, или се утврди да догађај нема обележја кривичног дела, овлашћено службено лице о томе обавештава оштећеног, уз одговарајућу правну поуку. Ако овлашћено службено лице прими усмену или писмену пријаву о кривичном делу са познатим учиниоцем за које се гони приватном тужбом, о томе обавештава оштећено лице. Ради утврђивања учиниоца било ког од ових кривичних дела, овлашћено службено лице, на писани захтев оштећеног или другог лица овлашћеног за подношеће приватне, предузима неопходне радње које ова лица не могу самостално предузети, а односе се на утврђивање идентитета учиниоца. Ове обавезе овлашћеног службеног лица не односе се на случајеве када постоје основи сумње да је учињено кривично дело против части и угледа.

Полицијски службеник примиће пријаву сачињену у писменој форми или поднету усмено. Усмену пријаву полицијски службеник може да прими у службеним просторијама МУП-а или ван њих. О усменој пријави примљеној у МУП-у сачињава се записник о пријему пријаве, а о усменој пријави примљеној ван МУП-а сачињава се службена белешка.⁵⁵

Записник о пријему усмене пријаве садржи: 1) назив организационе јединице МУП-а која је примила пријаву, име, презиме и звање полицијског службеника који је примио пријаву и записничара; место и време пријема пријаве и закључења записника; 2) личне податке подносиоца пријаве и да ли је оштетен кривичним делом; 3) опис догађаја (околности, начин, место и време извршења и др); 4) попис и детаљан опис отуђених или оштећених предмета и висину штете, ако је штету могуће утврдити или проценити постављени имовинско-правни захтев; 5) податке који указују на лице које би могли бити

⁵⁴ С. Кнежевић, *Кривично процесно право – посебни део*, Ниш 2019, стр. 6.

⁵⁵ *Ibid*, 198.

учинилац кривичног дела; 6) доказе којима се подносилац пријаве поткрепљује своје наводе или претпоставке; 7) упозорење грађанину на последице лажног пријављивања.

Записник ће се, пре закључења, прочитати подносиоцу усмене пријаве и унети његове примедбе, односно констатација да је записник прочитан пре потписивања. Записник потписује подносилац пријаве, полицијски службеник који је примио пријаву и записничар. Кад се усмена пријава прими ван просторија МУП-а, о пријему се сачињава службена белешка, која садржи податке као и пријава. Службена белешка са истим подацима сачињава се и када се усмена пријава прима у просторијама МУП-а телефоном или другим телекомуникационим уређајем. Полицијски службеник који је примио усмену кривичну пријаву на записник дужан је да подносиоцу пријаве, на његов захтев, изда потврду.⁵⁶

Законским одредбама није прописана садржина и форма кривичне пријаве. Битно је да она својим садржајем пружа основ за постојање кривичног дела и да евентуално указује на учиниоца. Свакако да је ваљаност кривичне пријаве већа, уколико су наводи садржани у њој поткрепљени одговарајућим доказима. Осим навођења доказа, подносилац кривичне пријаве је дужан да сачува и трагове кривичног дела и предмете на којима је или помоћу којих је извршено кривично дело.

Кад полицијски службеник из пријаве или на други начин сазна да постоје основи сумње да је учинилац кривичног дела млађе пунолетно лице, малолетник или дете дужан је одмах да предузме неодложне мере и радње и да захтева даље поступање полицијског службеника посебно оспособљеног за рад са малолетницима. На исти начин полицијски службеник поступиће и у предметима кривичноправне заштите деце и малолетника, односно кад се са овим лицима ради као оштећенима кривичним делом.

Примљену кривичну пријаву полицијски службеник одмах доставља надлежном јавном тужиоцу, у складу са Законом о кривичном поступку, а пријаву која садржи елементе прекршаја организационој јединици Полиције надлежној за послове прекршаја.⁵⁷

⁵⁶ Слободан Милетић, Сретен Југовић, *Право унутрашњих послова, треће измењено издање*, Криминалистичко – полицијска академија, Београд, 2016. стр. 197 -198.

⁵⁷ Закон о полицији (*Сл. гласник РС бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018*) члан 58.

9. Трагање за лицима и предметима

Трагање за лицима и предметима је низ оперативно – тактичких и техничких мера и радњи које полиција предузима ради проналажења и хватања учинилаца кривичних дела, проналажења предмета који стоје у вези са кривичним делима, проналажења одређених лица, утврђивања истоветности непознатих лица и пронађених лешева и прибављања података о лицима и предметима. Предузимање свих тих мера и радњи познато је и под заједничким називом “потражна активност (делатност)”.

Полиција је овлашћена да спроводи мере трагања за лицима и предметима. Трагање се расписује потерницом, објавом и расписом о трагању.

Потерница се расписује у складу са одредбама ЗКП-а.

Издавање потернице може се наредити ако се окривљени против кога је покренут кривични поступак, за кривично дело за које се гони по службеној дужности налази у бекству, а постоји наредба за његово довођење или решење о одређивању притворе.

Издавање потернице наређује су пре којим се води кривични поступак.

Издавање потернице наредиће се и у случају бекства окривљеног из завода у којем издржава кривичну санкцију.

Наредба суда или управника завода за издавање потернице доставља се органима полиције ради извршења.

Дакле, потерницу и објаву расписује полиција надлежна по месту суда пред којим се води кривични поступак, односно завода из којег је побегло лице на издржавању кривичне санкције која се састоји у лишењу слободе. Ради обавештавања јавности о потерници или објави могу се користити и средства јавног информисања. Ако је вероватно да се лице за којим се издаје потерница или објава налази у иностранству, министарство надлежно за унутрашње послове може расписати и међународну потерницу, уз прибављену сагласност министарства надлежно за послове правосуђа.⁵⁸

⁵⁸ Закон о кривичном поступку (Сл. гласник РС, бр. 72/2011), члан. 598 - 600.

Објава се расписује ради: 1) утврђивања пребивалишта или боравишта лица, у складу са посебним законом; 2) утврђивање идентитета лица које није у стању да пружи личне податке, или утврђивања идентитета леша за који се не могу утврдити подаци; 3) проналаска предмета у вези са кривичним делом или прекршајем, у складу са посебним прописима, или предметима који су пронађени или нестали; 4) одузимање предмета или исправа на основу одлуке суда или органа управе.

Распис о трагању се расписује: 1) за несталим лицем; 2) за лицем за којим постоји основна сумња да је извршило кривично дело за које се гони по службеној дужности; 3) за лицем које може дати обавештење о кривичном делу и учиниоцу; 4) на захтев надлежног органа, односно установе, који је поднет у складу са посебним законом; 5) на захтев родитеља, односно старатеља лица одбеглог од куће и у другим случајевима, у складу са посебним прописима.

Полицијски службеник ће пријаву о нестанку лица или предмета примити на записник. Дужан је одмах да предузме потребне мере у циљу проналаска лица за којима се трага. О предузетим мерама сачиниће забелешку, која се заједно са записником о пријему пријаве, улаже у списе предмета. Полиција ће о предузетим мерама обавестити подносиоце пријаве у року од 30 дана од дана пријема пријаве.

Полиција расписује објаву и распис о трагању на информационом систему и објављивањем у регистру. Полицијски службеници приликом преузимања службе упознају се са расписним објава и расписима о трагању, а по потреби, пре упућивања на извршење задатака даће им се на увид и фокографске слике лица за којима се трага. Објаве, и расписи о трагању који су расписани, у складу са посебним законом, остају на снази док орган који је тражио њихово расписивање не повуче њихов налог.⁵⁹

10. Мере циљане потраге

Термин „мере”, који је, чини се, типичан за полицијско право (право унутрашњих послова), одакле се проширио на целокупно управно право и право уопште, и који је

⁵⁹ С. Милетић, С. Југовић, *Право унутрашњих послова*, Београд 2016, стр. 201-202.

најчешће коришћен у множини, означава, у ствари, примену више овлашћења, тј. ауторитативно поступање. У конкретном случају то значи да се циљна потрага остварује применом више овлашћења. Израз „циљна потрага”, пак, одређује правац тих мера, циљ њиховог предузимања, тј. упућује на закључак да се мере предузимају с конкретним циљем, према конкретном лицу, ради уласка у траг лицу за којим се трага, с крајњим циљем да се лице ухвати и доведе надлежном органу.

Закон о полицији ситуирао је ово овлашћење у члану 83. Наиме, ради хватања и привођења надлежном органу лица за које се основано сумња да је извршило кривично дело за које је по закону прописана казна затвора од четири године или више и за којим је расписана међународна потерница, а у случају када полицајци другим мерама то лице не могу ухватити и привести, односно када би то било повезано са несразмерним тешкоћама, могу се према том лицу предузети мере потраге применом специјалне истражне технике из Закона о кривичном поступку, у поступку и на начин који је уређен законом о полицији. Као што видимо, да би се мере циљне потраге преузеле, неопходно је испуњење три услова: најпре се мора основано сумњати да је лице извршило кривично дело за које је прописана казна затвора од четири године и више. Израз „основна сумња” може и треба да се схвати да постоје основи сумње. Одређена висина казне затвора од четири године и више је у складу са сродним конвенцијама, пре свега са Конвенцијом УН против транснационалног криминала и протоколима из 2000. године (која је ступила на снагу 2003. године). Затим је потребно да је за тим лицем расписана међународна потерница, и на крају, овлашћење може бити прописано само ако полицајци другим мерама такво лице не могу ухватити и привести, или (алтернативни услов) ако би то било повезано с несразмерним тешкоћама.

Према важећем Закону о кривичном поступку специјалне истражне технике чине: надзор и снимање телефонских и других разговора или комуникација другим техничким средствима и оптичка снимања лица; радње пружања симолованих пословних услуга и склапања симулованих правних послова, као и ангажовање прикривених истражника; мере контролисане испоруке. Реч је дакле о тајном надзору комуникација и о полицијској инфилтрацији у криминалне групе.

Тајни надзор (контрола) и снимање телефонских и других разговора и комуникација, односно тајно оптичко снимање лица, може наредити, према ЗКП-у истражни судија на писмени и образложени захтев државног (јавног) тужиоца када постоје основи сумње да су лица сама или са другим лицима извршила таксативно наведена кривична дела. Прописан је и садржај наредбе, а мере могу трајати најдуже три месеца, или због важних разлога могу бити продужене за још три. Ову наредбу извршава МУП (полиција), односно БИА. Поштанска, телеграфска и друга друштва регистрована за преношење информација су дужна да полицији омогуће извршење тих мера. После њиховог извршења, полиција, односно БИА доставиће истражном судији извештај и снимке, а овај ће позвати јавног тужиоца да се упозна са метријалом добијеним на овај начин. Ако подаци добијени применом тајног надзирања комуницирања нису потребни за вођење кривичног поступка, или ако јавни тужилац изјави да против осумњиченог неће захтевати вођење поступка, сав прикупљени материјал ће се уништити под надзором истражног судије, који ће о томе сачинити записник.

Описани поступак се односи на тајну контролу комуникација и оптичко снимање као посебне доказне радње у смислу ЗКП-а. Међутим, када је реч о мерама циљне потраге, овај поступак не важи, већ важи напре наведени поступак одлучивања из Закона о полицији, према правилу *lex specialis derogat legi generali*. Само је садржина ове специјалне истражне технике иста и спроводе је исте службе. Према ЗКП-у, по правилу, ове мере се примењују према лицу за које постоје основи сумње да је извршилац кривичног дела, а с циљем да се то и докаже, и да се на темељу тих доказа донесе пресуда, док када је реч о мерама циљне потраге, као што сам израз каже, по правилу, тим мерама је подвргнуто то лице, односно лица која су у вези с лицем за којима се трага, да би се лице лоцирало, односно да би се до лица које треба ухватити и довести дошло. Овај поступак из одлучивања закона о полицији, с прописаним кратким роковима, прилагођен је природи потражне активности, непосредном, конкретном а често у хитном поступању полиције. Тајни звучни и оптички надзор комуникације осумњиченог обављају полицијски службеници, специјалисти различитог образовног профила – инжењери електротехнике (стручњаци за телекомуникације, информатику, електронику) и други специјалисти за ове оперативне послове, уз коришћење одговарајуће опреме (уређаја). Надзиру се само лице, просторије које оно користи (акустични надзор), аутомобил којим се служи, телефонски

разговори, СМС поруке, компјутери и базе података у њима. Врши се тајно снимање лица, визуелно праћење кретања, праћење помоћу сателита (ГПС), уређаја за прислушкивање кабловских веза са широкопојасним пријемником и уређаја за евидентирање позиваних бројева с одређеног телефонског броја, као и време трајања разговора. У вези са тајним надзором телефонских и других разговора и комуникација јесте и компјутерско обрађивање доступних личних и других података, тзв. растер претраживање као специјална техника, која има идницијалан значај у одређивању круга осумњичених лица. Када је реч о мерама циљне потраге, контролисана испорука нпр. новца и слично, у комбинацији с контролом телефонских и других комуникација, може довести до лоцирања лица за којима се трага.

Прикривени иследник је такође појам о коме се у последње време доста пише и расправља у стручној јавности. Прикривени иследник је, по правилу, полицијски службеник са промењеним идентитетом, који се на одређено време убацује у одређену криминалну групу, ради прикупљања доказа и хапшења њених чланова, као и његовог евентуалног сведочења без откривања идентитета. С тога је његова улога деликатна и опасна. Прикривеног иследника одређује министар унутрашњих послова или лице које он овласти, а наредбу у конкретном случају доноси истражни судија на прелог јавног тужиоца. Њима подноси извештаје о свом деловању у криминалној групи, тј. о сазнањима и подацима који могу да послуже као доказ у кривичном поступку (материјални докази, снимци разговора и сл). Прикривени иследник не сме подстрекавати извршење кривичног дела, а судска одлука се не може заснивати само на његовом исказу, већ и на другим доказима.⁶⁰

11. Мере за отклањање непосредне опасности

Полицијски службеници предузимају хитне мере које су неопходне за отклањање непосредне опасности за људе и имовину, када те мере не могу правовремену да предузму други надлежни органи, о чему одмах обавештавају те органе. Полицијски службеници

⁶⁰ С. Југовић, *Мере циљане потраге*, Криминалистичко полицијска академија, Београд https://jakov.kpu.edu.rs/bitstream/id/2383/240.pdf?fbclid=IwAR2RIIdJVJic7KN9uoWkz6yhk9-xByHwMTW_4bz2cmXGFyfJyhpzLp8H-00 преузето 26.02.2023.

пружају помоћ органима државне управе, органима територијалне аутономије, и локалне самоуправе, правним и физичким лицима у случају опште опасности изазване природним непогодама, епидемијама или другим облицима угрожавања. Приликом обављања наведених послова полицијски службеници учествују и у вршењу спасилачке функције и пружању прве помоћи људима, и с тим у вези користе прописану опрему и спроводе опрему полицијских службеника који те послове обављају. Ради постозања наведених циљева, полицијски службеник може наложити предузимање поменутих мера и другим запосленима у Министарству.⁶¹

12. Криминалистичко форензичка регистрација, узимање других узорака и криминалистичко форензичка вештачења и анализе

Форензичка регистрација је радња која се врши на основу наредбе јавног тужиоца или суда. Форензичка регистрација се врши од стране стручних лица форензичке струке у подручним полицијским управама и полицијским станицама, уносом у одговарајући систем за аутоматску обраду података. Уколико не постоје техничке могућности, форензичка регистрација се обавља на технички утврђеним обрасцима и материјалима за регистрацију, применом класичних метода дактилоскопирања путем боје и хитним слањем комплекта надлежној организационој јединици за форензику у седишту Дирекције полиције ради уноса у систем. Надлежна служба обавештава организациону јединицу за форензику у подручној полицијској управи, односно полицијској станици о уносу у систем и додатним информацијама у вези са регистрацијом.

12.1 Узимање других узорака

Ради отклањања сумње о повезаности са кривичним делом (тзв. елиминације), од оштећеног или другог лица затеченог на месту кривичног дела могу се и без пристанка узети отисци папиларних линија и делова тела и букални брис, само уз одговарајућу наредбу надлежног тужилаштва или суда.

12.2 Узимање узорака биолошког порекла

Од стране стручног лица форензичке струке или полицијског службеника који обрађује кривични предмет, уз помоћ техничких уређаја, може се и без писане наредбе надлежног

⁶¹ Закон о полицији (Сл. гласник бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018) чл. 61.

органа, од окривљеног, оштећеног, сведока или другог лица, а ради утврђивања чињеница у поступку, узети узорак гласа или рукописа ради упоређивања. Након извршења ових мера и радњи, даље се поступа у складу са Законом о кривичном поступку.

12.3 Узимање узорака за форензичко – генетичку анализу

Узимање узорака за форензичко – генетичку анализу лица предузима стручно лице форензичке сруке ради откривања учиниоца кривичних дела или утврђивања других чињеница у поступку, уз одговарајућу наредбу надлежног тужилаштва или суда, у складу са Закоником о кривичном поступку.

12.4 Криминалистичко – форензичка вештачења и анализе

Полицијски службеници приликом криминалистичко – форензичког вештачења и анализе поступају у циљу утврђивања објективног чињеничног стања и обезбеђивања материјалних доказа за потребе судског поступка. Криминалистичко – форензичка вештачења писменом наредбом налаже орган поступка, у складу са законом. Након завршеног криминалистичко – форензичког вештачења, полицијски службеник сачињава записник о вештачењу. Резултат криминалистичко – форензичке анализе се прилаже у форми извештаја, уколико је вршена самостално, односно у форми налаза, уколико представља део вештачења. Код сложенијих криминалистичко – форензичких вештачења, које обавља искључиво надлежна организациона јединица за форензику у седишту Дирекције полиције, руководиоца ове јединице или лице које он овласти, формираће комисију састављену од најмање два члана, који ће ово вештачење извршити и где један од чланова комисије може бити и полицијски службеник одређене подручне полицијске управе, у складу са овим компетенцијама.⁶²

13. Јавно расписивање награде

Полиција је овлашћена да јавно распише награду за дато обавештење ради:

- 1) откривања и хватања лица које је учинило теже кривично дело;

⁶² Правилник о криминалистичко форензичкој регистрацији, узимању других узорака и криминалистичко – форензичким вештачењима и анализама, чл. 2-7.

- 2) проналажење несталог лица;
- 3) разрешавања других случајева када су обавештења неопходна у обављању полицијских послова који се односе на заштиту живота, имовине и других људских права, или на спречавање и сузбијање кривичних дела и привођења њихових учинилаца надлежним органима.

Расписивање награде може се обавити у средствима јавног обавештавања или на други погодан начин. Нема право на награду лице које је дало обавештење за које је расписана награда ако лице већ располаже тим обавештењем. Право на награду немају ни припадници полиције и чланови њихових породица.

Висина награде за обвештење дато ради откривања и лишавања слободе лица које је учинило теже кривично дело одређује се у нето динарском износу, и то тако што је најнижи износ предвиђен за кривично дело за које је запређена казна затвора у трајању до осам година, а највиши износ за кривично дело за које је запређена казна затвора у трајању до 40 година. Посебно је превиђена и висина награде за обавештење које је довело до проналажења несталог лица, као и награде за друга потребна обавештења. Износ висине награде у сваком појединачном случају утврђује директор полиције, уз сагласност министра, а јавно објављује приликом расписивања награде. Ако расписивањем награде није постигнута сврха, директор полиције може да предложи министру да се распише награда и у већем износу од највећег предвиђеног прописом министра.

Ако околности указују на постојање опасности по живот, здравље, телесни интегритет, слободу и имовину лица које остварује право на награду, директор полиције, на прелог надлежног руководиоца, може одобрити исплату награде уз мере прикривања идентитет примаоца награде. Подаци о идентитету примаоца награде задружују се у списе предмета и представљају службену тајну.⁶³

II Режим правне заштите поводом предузимања управних радњи

У свом раду полиција је подвргнута контроли и надзору законитости рада. Спроводећи у дело идеју о томе да управна делатност треба да захвата активности органа управе и

⁶³ С. Милетић, С. Југовић, *Право унутрашњих послова*, Београд, 2016, стр. 199.

субјеката којима су поверена јавна овлашћења шире и свеобухватније, законодавац је у нови Закон о општем управном поступку уградио и норме о приговору. Одлучио је да прошири појам управне ствари, тако да под „управно поступање”, након изјављеног приговора, може да се подведе и закључење управних уговора, предузимање управних радњи и пружање јавних услуга. У намери да правна заштита од ових нових облика „управне делатности” започне у управном поступку, приговор је у новом ЗУП-у заузео место међу правним средствима.

У складу са начелно гарантованим правом, странка може да изјави приговор у оним случајевима који су посебно утврђени ЗУП-ом.⁶⁴ Приговор је ново „правно средство” у управном поступку, намењено побијању нових облика „управне делатности”, створених важећим ЗУП-ом. Под претпоставком да не постоји неко друго правно средство у управном поступку, приговор може да се изјави због: неиспуњења обавеза из управног уговора, управне радње и начина пружања јавних услуга.⁶⁵ Приговор и служи томе да се нови облици „управне делатности” повежу са управним поступком и подведу под постојећи режим управноправне заштите.

Управне радње, истина, нису настале доношењем новог ЗУП-а. Оне су и пре тога чиниле суштину управне делатности, али у много ужем и прецизнијем обиму. Против управне радње, али и онда и када орган не предузме управну радњу коју је по закону дужан да предузме, може да се изјави приговор – под условом да управна радња није повезана са доношењем управног акта.

Изјављујући приговор, уз сходну примену норми ЗУП-а, о облику и садржини жалбе, странка се обраћа оном органу, због чијег поступања и захтева правну заштиту – прецизније речено, његовом руководиоцу.⁶⁶ Ова правна заштита остварује се у одређеном року, који може да износи шест месеци или петнаест дана. За управне радње важи рок од петнаест дана и рачуна се од предузимања или пропуштања управне радње.

⁶⁴ Закон о општем управном поступку, „Сл. гласник РС”, (бр. 18/2016 и 95/2018) – аутентично тумачење – ЗУП, члан 13.

⁶⁵ ЗУП, чл.147. О томе како је приговор био уређен у различитим редакцијама (предлозима) новог ЗУП-а вид. З. Лончар, „Правна средства у новом Закону о општем управном поступку”, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, бр. 4/2017, 1516.

⁶⁶ Вид. Р. Радошевић „Појам управне радње и нови Закон о општем управном поступку Републике Србије”, *Правна ријеч*, бр. 46/2016, стр. 337-339.

Пре доношења одлуке о приговору, руководилац мора да утврди чињенично стање, испита законитост и правилност поступања органа. Одлука о приговору доноси се у форми решења, у року од 30 дана од пријема приговора. Садржински посматрано, одлука може да има процесни или мериторни карактер. Одлуком процесног карактера приговор се одбацује, онда када је недозвољен, неблаговремен, изјављен од стране неовлашћеног лица или неуредан, а та неуредност није орклоњена у остављеном року. Мериторном одлуком, приговор се одбија, као неоснован, или се усваја као основан. Уколико се приговор усвоји, онда је неопходно да се прецизирају и даље правне последице: одређује се даљи начин испуњења уговорених обавеза органа, и одлучује о захтеву за накнаду штете; налаже се или обуставља предузимање управне радње и одређује начин на који се отклањају њене последице; налаже се или обуставља предузимање управне радње и одређује начин на који се отклањају њене последице.

Дакле, приговор има за циљ да се управна поступања – управне радње, управни уговори, пружање јавних услуга – уведу у постојећи систем управноправне заштите, тако што се приговор изјављује против ових управних поступања ради добијања управног акта, којим се одлучује о њиховој законитости или целисходности. Једном издати управни акт даје странци могућност да користи редовне путеве управноправне заштите, тако што против одлуке о приговору може да изјави жалбу у управном поступку или тужбу у управном спору, завсно од положаја субјекта који је предузео управно поступање у управној хијерархији.⁶⁷

Овлашћења којима полиција располаже требало би да служе и икључиво су намењена остварењу безбедности грађана и заштити њихових права и слобода зајемчених уставним нормама. Међутим, ипак долази до њихових прекорачења, чак и злоупотреба, којом приликом за грађане наступају озбиљне последице и због неколицине неодговорних појединаца долази до стигматизације целокупне полицијске службе. Да би се наведено спречило установљени су одређени принципи контроле полиције.

Полиција, као орган државне управе подлеже општим правилима за контролу управе, али и посебним, карактеристичним правилима својственим само полицији. Како је Закон о полицији *lex specialis* у односу на друге законе које примењују полицијски службеници,

⁶⁷ Предлог Закона о општем управном поступку, <http://www.parlament.gov.rs/upload/>, преузето: 24.05.2023.

обрађује се контрола рада полиције предвиђена Законом о полицији у односу на друге законе које примењују полицијски службеници, обрађује се контрола рада полиције предвиђена Законом о полицији, прецизније, контрола рада полиције решавањем притужби.⁶⁸

Притужбу може поднети свако лице (у даљем тексту подносилац притужбе) које сматра да су му радњом или пропустима запосленог (у даљем тексту подносилац притужбе) повређена људска и мањинска права и слободе у обављању службене дужности, у року од 30 дана од дана када је извршена притужба.

Притужбе се могу поднети и на рад Министарства. Подносиоцу притужбе ће бити дозвољено да учествује у жалбеном поступку. На основу поднете притужбе спроводи се притужбени или скраћени поступак. Поднете притужбе се достављају на даљу обраду надлежној организационој јединици Министарства. Жалба која није поднета у року из става 1. овог члана решава се по скраћеном поступку.

Ако притужба садржи елементе кривичног дела, о притужби се без одлагања обавештавају надлежни јавни тужилац, Одељење унутрашње контроле и руководилац организационе јединице у којој ради подносилац притужбе, који о наведеном обавештавају подносиоца притужбе. Уколико притужба садржи елементе повреде службене дужности, руководилац организационе јединице у којој ради подносилац притужбе без одлагања покрене дисциплински поступак против подносиоца притужбе, о чему обавештава подносиоца притужбе.⁶⁹

Притужбени поступак води руководилац организационе јединице у којој ради подносилац притужбе или лице које он овласти, односно комисија за решавање притужби (у даљем тексту: Комисија). По пријему притужбе, руководилац је дужан да обавести подносиоца притужбе о покретању жалбеног поступка и да га позове на разговор у року од 15 дана од дана пријема притужбе.

⁶⁸ М. Пајванчић, *Коментар Устава Републике Србије*, Београд, 2009, 77.

⁶⁹ Закон о полицији („Сл. гласник РС” бр. 6/2016, 24/2018, и 87/2018) чл. 234

У притужбеном поступку руководиоца решава приговор усаглашавањем ставова са подносиоцем притужбе. Уколико се ставови о постојању угрожавања или кршења људских и мањинских права и слобода не слажу, притужба се упућује Комисији на решавање.

Притужба се преноси Комисији и када се уредно позвани подносилац притужбе не одазове позиву за разговор, а руководиоца обавести да по притужби поступа Комисија.

Ако се подносилац притужбе не одазове позиву управника из става 1. овог члана и не захтева да Комисија поступи по приговору, сматра се да је подносилац притужбе одустао од притужбе.

Поступак приговора пред руководиоцем организационе јединице окончава се у року од 30 дана од дана пријема притужбе. Поступак пред Комисијом завршава се достављањем писменог одговора подносиоцу притужбе у року од 30 дана од дана подношења притужбе на решавање.

Административне и техничке послове у жалбеном поступку обављају жалбене јединице. Притужбена јединица је организациона јединица надлежна за жалбе у седишту Министарства и полицијским управама, или организациона јединица коју за ову сврху одреди руководиоца. На притужбени поступак супсидијарно се примењује закон којим се уређује општи управни поступак. Начин поступања у току притужбеног поступка прописује министар.⁷⁰

Руководиоци организационих јединица у Министарству предузимају одговарајуће мере према подносиоцима притужбе за које се у жалбеном поступку утврди да су повредили или угрозили људска и мањинска права и слободе подносиоца притужбе. Руководиоци су дужни су да поднесу извештај о предузетим мерама надлежној јединици за притужбе, као и да о предузетим мерама обавесте подносиоца притужбе.

Комисија за решавање притужби састоји се од три члана: председника комисије, члана из Министарства и представника јавности. Чланове комисије именује и разрешава министар. Председник комисије је полицијски службеник кога предлаже Управа полиције, односно друга надлежна организациона јединица Министарства. Чланови комисија су

⁷⁰ Закон о полицији („Сл. гласник РС” бр. 6/2016, 24/2018, и 87/2018) чл. 235.

запослени у Министарству, које предлаже Управа полиције или организациона јединица Министарства у којој запослени - подносилац притужбе ради. Представнике јавности у комисији у седишту Министарства именује министар на предлог организација стручне јавности и невладиних организација.

Представнике јавности у комисијама при седиштима полицијских управа именује министар на предлог органа локалне самоуправе са подручја појединих полицијских управа. Чланови комисије именују се на период од четири године. Комисија заседа у потребном броју већа у седишту Министарства, као и у седишту полицијских управа.⁷¹

Представници јавности који учествују у раду Комисије имају право на накнаду за рад на седници Комисије у висини дневнице за службена путовања која се односи на запослене у државним органима. Надзор над спровођењем жалбеног поступка од стране руководиоца организационе јединице врше надлежна притужбена јединица и Управа полиције. Надзор над поступком по притужбама од стране комисије за решавање притужби врши стручно лице које овласти министар. Поступак у току надзора над решавањем притужби уређује се актом из члана 235. став 12. овог закона.⁷²

За руководиоца организационе јединице и Комисију је битно да спроведу мере и радње из своје надлежности, а мање је битан исход крајњих мера тј. да ли је спроведени притужбени поступак дао основ за покретање дисциплинског поступка и довео до кажњавања притужбеника и повећања ефекта генералне превенције. С тим у вези не постоји ни евиденција у вези са наведеним.

⁷¹ Закон о полицији („Сл. гласник РС” бр. 6/2016, 24/2018, и 87/2018) чл. 238.

⁷² Закон о полицији („Сл. гласник РС” бр. 6/2016, 24/2018, и 87/2018) чл. 239.

ЗАКЉУЧАК

Одржавање реда у друштву била је потреба од како постоји разуман човек. Управо потреба за редом у друштву извор је легитимитета полиције.

Као што смо истакли у раду, садржина полицијске функције, односно делокруг и надлежност рада полиције, прецизно су и детаљно утврђени правним прописима. Осим тога, прописима су утврђена и правна овлашћења полиције да предузима управне радње и доноси правне акте у вршењу тих послова. Наиме, све управне радње и управно – регулаторне делатности, које полиција предузима приликом откривања и осветљења кривичних дела и прекршаја, обезбеђења доказа, јавних скупова, личности, објеката и простора, обезбеђења јавног реда и мира, заштите и стварања услова за заштиту права и слобда, и сл. представљају објективизацију законских решења.

Полиција обављањем полицијских послова и спровођењем мера и радњи прописаних законом развија превенцију криминала и унапређује безбедност кроз сарадњу и партнерство са грађанима и другим субјектима у заједници, спровођењем активности усмерених на смањење узрока и сузбијања појавних облика криминалног деловања, директним одвраћањем од криминалних активности, и кроз спречавање нереда и смањења забринутости лица и узнемирености заједнице због криминала и других појава које угрожавају безбедност. Обављањем поверених послова полиција најнепосредније делује, и то како превентивно тако и репресивно, на сузбијању нарушавања односа уређених правом. Међутим, како у оквирима своје надлежности полиција располаже, у раду обрађеним признатим бројним радњама и овлашћењима, која између осталог укључују и овлашћење на примену мера и средства принуде, као и овлашћења на задирање у нека од основних људских права појединаца, представља једно веома деликатно питање које мора перманентно бити предмет стручне анализе и контроле.

Када се посматра целокупна организација полиције може се запазити да, примарне полицијске задатке најпотпуније обављају униформисани полицијски службеници, на патролном и позорничком рејону. Због интензивних контаката са грађанима и непосредног увида у проблеме на патролном подручју на коме су надлежни, они се сматрају „очима и ушима” целокупне полиције.

Досадашња истраживања разлога обраћања полицији показују да грађани очекују од припадника полиције да поступају законито, непристрасно, ефективно, хумано и јавно. Од способности полицијске организације да препозна специфична очекивања грађана у значајној мери зависи легитимитет полицијске делатности у демократском друштву

На основу свега реченог, можемо закључити да су овлашћења полиције да врши све у раду анализиране мере и радње, ради остваривања заштите људи и превенције криминала, неопходна у сваком друштву. Оно што полицијсе радње а и њихова примена у будућности треба да обезбеде је истицање сервисне улоге полиције и јачање поверења грађана у полицију, превенцију криминала и боље стање безбедности у заједници.

Напори друштва треба да иду у правцу да се за рад полиције и вршење њених управних радњи створи амбијент правне државе, односно државе у којој се истински поштује начело владавине права.

ЛИТЕРАТУРА

1. С. Милетић, С. Југовић, *Право унутрашњих послова*, треће, измењено издање, Криминалистичко – полицијска академија, Београд, 2016;
2. М. Петровић, М. Прица, *Посебно управно право са међународним управним правом*, Ниш 2020.
3. Б. Милослављевић, *Наука о полицији*, Полицијска академија, Београд, 1997;
4. С. Милетић, *Полицијско право*, Београд, 1997;
5. П. Димитријевић, *Управно право*, Ниш, 2017;
6. З. Томић, *Управно право*, Службени гласник, Београд, 2016;
7. Б. Милосављевић, *Управно право*, Службени гласник, Правни факултет Универзитета Унион, 2010;
8. Б. Милосављевић, *Управно право са текстовима Закона о општем управном поступку и Закона о управним стварима*, једанаесто измењено издање, Пројурис Београд, 2018;
9. Д. Милков, *Управно право II – управна делатност*, Универзитет у Новом Саду – Правни факултет, Нови Сад, 2017;
10. С. Поповић, Б. Марковић, М. Петровић, *Управно право – општи део*, Службени гласник, Београд, 2002;
11. С. Поповић, М. Петровић, М. Прица, *Управно право – општи део*, Ниш, 2010;
12. Д. Субошић, *Организација и послови полиције*, Београд, 2019;
13. С. Кнежевић, *Кривично процесно право – посебни део*, Ниш 2019;
14. Д. Маринковић, *Помоћ жртвама као тема у образовању полиције – идејно питање: алтернативни пут у репериторијум*, Безбедност, Часопис Министарства унутрашњих послова Републике Србије, Београд, 1/2001;
15. Ж. Вулетић, *Модел гротопографског обезбеђења употребе јединице полиције при интервенцији на успостављању нарушеног јавног реда и мира у већем обиму*, Безбедност, Часопис Министарства унутрашњих послова Републике Србије, Београд, 1-2/2009.

16. Р. Радошевић, Појам управне радње и нови Закон о општем управном поступку Републике Србије, *Правна ријеч*, бр. 46/2016.
17. З. Лончар, Правна средства у новом Закону о општем управном поступку, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, бр.4/2017;
18. З. Јовановић, *Појам и класификација управних радњи – између теорије и законодавства*, Зборник радова Правног факултета, Нови Сад, 3/2018;
19. Д. Милков, Р. Радошевић, „Неке новине у Закону о општем управном поступку – управно поступање, *Зборник радова Правног факултета*, Нови Сад, 3/2016;
20. Б. Милосављевић, Дискрециона власт полиције, *Правни живот*, број 12/1998;
21. З. Томић, Д. Милановић, В. Цуцић, *Практикум за примену Закона о општем управном поступку*, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Београд, 2017;
22. Е. Benveniste, *La vocabulaire des institutions indoeuropeennes*, Paris, 1969;
23. W. W. Cook, What Is the Police Power? *Columbia Law Review*, 5/1907;
24. J. Grimm, W. Grimm, *Deutsches Worterbuch*. Verlag von S. Hirzel, Leipzig, 1854.
25. S. Legarre, The Historical Background of the Police Power. *Journal of Constitutional Law*, 3/2007.
26. Т. Edmunds, *Security sector reform in transforming societies: Croatia, Serbia and Montenegro*. Manchester: Manchester University Press, 2007.
27. Југовић С. *Мере циљане потраге*, Криминалистичко полицијска академија, Београд https://jakov.kpu.edu.rs/bitstream/id/2383/240.pdf?fbclid=IwAR2RIIdJVJic7KN9uoWkz6yhk9-xByHwMTW_4bz2cmXGFyfJyhpzLp8H-O0 преузето 26.02.2023.
28. Драгана Лазић, *Примена полиграфа као доказног средства у законодавству РС* <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0352-3713/2014/0352-37131412069L.pdf> преузето 22.01.2023.
29. Драган Милидраговић, Ненад Милић, *Резултати и проблеми полиције опште надлежности у сузбијању криминала*, преузето 20.01.2023. <https://aseestant.ceon.rs/index.php/nabepo/article/view/19545/7816>

Правни извори:

1. Закон о полицији (Сл. гласник бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018);

2. Закон о кривичном поступку (Сл. гласник РС, бр. 72/2011);
3. Закон о заштити података о личности („Сл. гласник РС”, бр. 87/2018);
4. Закон о извршењу и обезбеђењу, („Сл. гласник РС”, бр. 106/2015, 106/2016 – аутентично тумачење, 113/2017 – аутентично тумачење и 54/2019);
5. Закон о полицијским службеницима („Сл. гласник БиХ”, бр. 27/2004, 63/2004, 5/2006, 58/2006, 15/2008, 50/2008, - др. закон, 63/2008, 35/2009, 7/2012 и 42/2018 – одлука УС);
6. Закон о задацима о овлашћењима полиције (Урадни лист РС, бр. 15/13, 23/15, 10/17, 46/19 – закон УС, 47/19 и 153/21 акт. САД);
7. Закон о полицијским пословима и овлашћењима („Сл. гласник Хр” бр. 76/09, 92/14, 70/19);
8. Правилник о начину и условима примене полицијских овлашћења према малолетним лицима („Службени гласник РС” број 83/2019).

9. Правилник о криминалистичко форензичкој регистрацији, узимању других узорака и криминалистичко – форензичким вештачењима и анализама. („Службени гласник РС”, број 54 од 31. маја 2017.).
10. Правилник о начину обављања појединачних полицијских послова (“Сл. Гласник РС”, бр. 63/2018 и 72/2018).

Сажетак

На самом почетку рада говоримо уопштено о полицији, њеном дефинисању и значају како за државу тако и за народ. Затим, је било речи и о управним радњама.

У централном делу, који представља саму тему и сврху овог мастер рада, је извршена анализа и детаљан опис полицијских мера и радњи као саставних делова послова полиције, како код нас тако и у правним порецима појединих држава.

Поред тога, изложене су и особености саме полицијске делатности и полицијских послова. Такође се у раду сагледава однос полиције према грађанима приликом вршења полицијских мера и радњи, као и очекивања грађана од полиције и њихов положај приликом вршења поменутих радњи.

Кључне речи: полиција, полицијске мере и радње, управне радње, делатност, грађани, овлашћења.

Summary

Police actions

At the very beginning of the work, we talk in general about the police, its definition and importance for both the state and the people. Then, there was also talk about administrative actions.

In the central part, which represents the very topic and purpose of this master's thesis, an analysis and detailed description of police measures and actions as integral parts of police work, both in our country and in the legal systems of individual countries, was carried out .

In addition, the peculiarities of the police activity itself and police work are exposed. The paper also examines the attitude of the police towards the citizens during the execution of police measures and actions, as well as the expectations of the citizens from the police and their position during the execution of the aforementioned actions.

Key words police, police measures and actions, administrative actions, activities, citizens, powers.

Биографија студента

Христина Живковић рођена је 09.06.1998. године у Гњилану.

Завршила је Економско – трговинску школу, у месту Партеш, у околини Гњилана, на смеру економски техничар.

Правни факултет је завршила 19.05.2021 године у Косовској Митровици. По завршетку основних студија уписује мастер студије на Правном факултету у Нишу 29.10.2021 године.